

**Dispvtationvm De Censvris In Commvni,
Excommvnicatione, Svspensione, & Interdicto, itemque
de Irregularitate, Tomvs Qvintvs**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, Anno Domini M. DC. XVII.

Sectio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94035](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-94035)

teri, ut ei subueniat in re graui, quando aliter adiuvari non potest: sed in eo casu illa communicatio est moraliter necessaria ad subueniendum sibi ipso in re magni momenti, cuius amissio moraliter exstinguitur magnum incommodeum, si loquamur de participante cum excommunicato: vel ad subueniendum alteri proximo non excommunicato in re simili & occasione, quae semel amissa recuperari non potest: ergo supposita necessitate, seu impotentia praemittendi absolutionem, interuenit tunc sufficiens ratio utilitatis proximi, ut talis communicatio honestari possit.

Tandem ob eandem Extrava. Adeutanda, nunc prohibitum non est excommunicatum non renunciatum heretem instituire, quia cum illo non est prohibita communicatio, & aliud impedimentum non interuenit. Ipsi tamen excommunicato instituto heretandi non licet adire, vel petere hereditatem exercendo alias actiones, quae excommunicationem hominum requirant, nam ipse prohibitus est: si quid tamen fieri potest sine communicatione hominum, ut est tacita acceptatio hereditatis, vel realis possessio per solam rei usurpati-
onem, aut aliquid huiusmodi, id licite fieri potest: re-
liqua vero quae communicationem requirunt, tunc illi interdicta sunt: si tamen ea faciat, validam erunt, ea ratione quae de ipso testamento, & de aliis con-
tractibus diximus, & in sequent. de actionibus fo-
rensis, dicemus.

DISPUTATIO XVI.

De oclau effectu excommunicationis, qui est priuatio forensis communicationis.

Non hac disputatione indifferenter agimus de Ecclesiastico, & seculari foro, nam, quod ad praesens attinet, fere eadem est utriusque ratio, quanquam de Ecclesiastico, quantum spectat ad iurisdictionem iudicis, in superioribus dictum est. Potest autem in hac materia generalis regula constitui, quae unico fere verbo totam illam expedit, nimirum omne ministerium ad hoc forum pertinens interdictum esse excommunicato, & aliis respectu excommunicato, nisi ut reus in iudicio afflere compellatur. Hoc est certa & communis sententia in illo generali principio fundata, quod excommunicato, & cum excommunicato omnis humana communicatio prohibita est. Hoc autem actiones, quae in hoc foro excentur communicationem humanam includunt, & valde publicam, & grauem, seu magni momenti inter homines, ut per se notum est: ergo ex vi excommunicationis sunt prohibita. Ut autem hoc regula distinctius explicari, & ad proxim applicari possit, distinguere oportet varia genera personarum, quae in huiusmodi foro interuenire possunt, quae sunt iudex, actor, reus, tabellio, testis, aduocatus, & procurator. Et in singulis explicare quam

fit illicita, quamve inutila actio eius in hoc foro.

SECTIO I.

Virum Excommunicatus esse possit iudex in seculari iudicio.

Primo certum est excommunicatum non posse esse iudicem etiam in seculari foro, saltem ob eam rationem communem, quod ab humana communicatione exclusus est, & alij a communicatione cum illo. Item ex alio principio, quod excommunicatio etiam in seculari foro vim suam exercet, ut aperte probatur in capit. *Decernimus*, de Sentent. excommunicat. in 6. vbi de actore, patrone, & teste lermo est: est autem eadem, vel maior ratio in iudicis persona. Quae omnia recte probant esse prohibitum, & illicitum excommunicato agere personam iudicis etiam in iudicio seculari.

Difficultas vero est, an secularis iudex ita sit prohibitus per excommunicationem suum munus exercere, ut etiam sit priuatus seu suspensus sua iurisdictio. Communis sententia iurisperitorum est hunc iudicem esse priuatum sua iurisdictio. Et pricipue nituntur cap. *Ad probandum*, de Sententia & reiudicata. Textus autem ille aperte loquitur de iudice Ecclesiastico delegato a Pontifice: Doctores vero illum extendere videntur ad iudicem absoluto. Citatur etiam cap. *Tanta*, de *Excelsis* Prelator. in quo est sermo de sententiis latis ab Episcopo contra Ecclesiasticam censuram. Item citatur cap. *Audiimus*, 24. quæst. 1. in quo sermo est de potestate excommunicandi: quia constat ad iurisdictionem Ecclesiasticam pertinere. Deinde citatur c. *Pia*, de *Exceptionibus* in 6. vbi non est mentio de iurisdictione, sed solum generalis regula supponitur, quod exceptio excommunicationis *litteris impedit*, & *suspendit agentes*. Vnde non amplius ex illo textu probatur, quam ex cap. *Decernimus*.

Sententia igitur hæc, quamvis communis difficultem habet probationem: quia ex generali ratione prohibitionis non sequitur ablatio, vel suspicio iurisdictionis: quia sepe non auferendo iurisdictionem prohibetur actus eius. Quod maxime locum habet, quando ille actus non prohibetur in specie, & ob propriam & peculiarem rationem, sed tantum sub communia aliqua ratione, ut hic fit. Solum enim sub ratione humanae communicationis hæc actio prohibita est iudicii seculari. Et augetur difficultas primo, quia ferre sententiam in seculari iudicio est actio mere temporalis, quae iure gentium in omni Republica tam fideli, quam infideli politice bene instituta introducta est: ergo per se non pertinet ad Ecclesiasticam potestatem, vel communio-
nem: & ideo indirecta tantum, & secundario per excommunicationem prohibetur, sicut omnis alia humana communicatio: ergo per talem prohibi-
tionem non tollitur iurisdictionis temporalis, neque annullatur talis actio. Et confirmatur primo, nam propter hanc rationem excommunicatio ex sola sua vi non priuatum dominium quoddam temporale, vel æquivalat. In quibus omnibus magnum est discrimen inter iurisdictionem temporalem, & Ecclesiasticam, nam hæc per se pertinet ad communio-
nem Ecclesiæ ut talis est, & ideo per se primo per excommunicationem prohibetur, ac tollitur, quoad actualem vsum, sicut etiam tollitur perce-
ptio quorumcunque fructuum, vel bonorum Ec-
clesiastico-

Fr. Suarez tom. 5.

Z 3

270 Disp.XVI.De excom.maior. vt priuat forensi,&c.

clericorum, quia Ecclesia facile potest subditos. A ab hac communicatione, multo magis personam iudicis: non poterat autem aliter conuenienter excludi, quam priuando ipsum vsu iurisdictionis. Atque haec ratio soluit magna ex parte rationem duitandi, cetera vero, que in ea afferuntur, in sequentibus declarabuntur.

Vnde confirmatur secundo, nam in quibusdam grauioribus delictis iura canonica specialiter exprimitur excommunicatis, si sit iudex non possit ferre sententiam, vt de hereticis in capit. Ex: omuimus, i. & Credentes, ibi. Si forte iudex exiret, eius sententia nullam obtineat firmitatem, nec causa aliqua ad eius audiendum perferatur. Et de violatoribus immitatis Ecclesiastice in cap. Aduersus de immunitate Ecclesiarum. vbi, cum relatum esset, sub anathematis vinculo esse prohibitur rectoribus, & consilibus ciuitatum, ne exactionibus Ecclesiasticas personas aggrauarent, subditur inferius. Quia vero nec sic quorundam malitia contra Dei Ecclesiam continevit, ad iudicium vsu constitutionis, & sententiae, que a talibus, vel de iorum mandato fuerint promulgatae, inanes, & irrita habeantur. Si ergo post excommunicationem haec pena adiicitur, non erat hic effectus in ipsa excommunicatione inclusus. Item, si in his delictis haec pena specialiter imponitur prae excommunicationem, firmatur regula in contrarium, quod vbiunque excommunicationi non adiungitur specialiter talis effectus, sola excommunicatione per se ipsum non operatur: sic enim sepe in superioribus argumentati sumus. Vnde augetur tandem difficultas, quia propter haec eadem fundamenta, & non maiora, dictum est supra, & dicunt Doctores communiter, contractum, testamentum, & similia ab excommunicato facta, valida esse, licet fieri non debant: ergo male in presenti, contra eadem fundamenta, & sine expresso textu irritante, aut iurisdictionem aferente contrarium aferitur.

Nihilominus in re tam graui, & morali, nulla ratione possumus a communi sententia recedere que, licet nunc non haberet aliud fundamentum prae communicationem omnium acceptionem, & confessionem, sufficienter esset fundata: hoc enim satis est vt communi consuetudine ita sit in Ecclesia receperus, & explicatus hic excommunicationis effectus. Nam, si confuetudo, vt alias constat, ad dandam, vel tollendam iurisdictionem sufficere potest, maiori ratione sufficienter vt excommunicatio in suspensa iurisdictione eandem vim habeat circa iurisdictionem ciuilium, quam supra Ecclesiastica: & ideo ad vitramque extendantur iura, que in particulari de actionibus iurisdictionis Ecclesiastica loqui videntur. Prater haec vero non desunt antiqua de creta, in quibus haec consuetudo, & communis consensio nisi videtur: nam in capite penultimo, & ultimo, quindecima, questione sexta, subiecti excommunicatis a fidelitate eis debita, & a iuramento eis praestito, absoluuntur, & ne illis seruiant seu obedienti prohibitur: ergo necesse est, vt ipsis excommunicatis iurisdictione priuare, seu suspendat: quia haec correlativa sunt, nec potest unum manere altero sublatio. Prater adduci postul rationes congruentes, quia excommunicatus tanquam ethnicus, & ab Ecclesia alienus reputatur, & ideo non expedit, vt iurisdictionem in membra Ecclesie retineat, saltem quod vsrum validum eius. Item quia haec iurisdictione nullum habet usum, qui intrinsecè non includat communicationem, & ideo, cum communicatio omnino prohibetur, conueniens fuit, etiam iurisdictionem ipsam auferri: quod secus est in aliis rebus, & dominis, que non ita intrinsecè communicationem includunt. Denique quia si haec iurisdictione maneret in his excommunicatis expedita, & efficax (vt sic dicam) possent per usum eius obligare subditos, quod iura maxime vitare intendunt; nam, si personam actoris, & testis excluduntur

2 Confirma-
sio.
Cap. excom-
municamus,
de heret.
Cap. aduers-
sus, de im-
munitate, Es-
ccl.
Communi-
sententia
preferunt, &
reborauit.
Cap. pen. &
vlt. is. q. 6.

Ad hanc iudicis, sequitur primo omnia acta à iudice excommunicato nulla esse, vt v. g. sententiam ab illo latam, vt pote à non iudice latam, & sine iurisdictione. Atque eadem ratione idem dicendum est de omni actu, qui essentialiter à iurisdictione pendet, cuiusmodi est ferre leges, privilegia, & dispensationes concedere, iudices delegare, eligere, & B similia: quæ omnia communia sunt apud Canonistas in dicto ca. Ad probandum, dñe iudicata, & in cap. Veritatis, de Dolo & contumacia, & sive alias. A quibus non discordant Theologi in quarto d. 18. 20. & 22. & idem docent Summi, & pater ex his que supra diximus de priuatione spiritualis iurisdictionis, nam aequaliter omnia procedunt superposito dicto principio de priuatione iurisdictionis. In particulari vero addit Abbas in dicto ca. Ad probandum, sententiam ab excommunicato latam non solum esse nullam, si ab illo vtiudice ordinario fera tur, sed etiam illam ferat vt arbitrio, dummodo constitutus sit iudex cu verâ iurisdictione, verum que iudicium publicum exercendo, iuxta L. i. ff. de arbitrio. Nam, si solum ex consensu partium constitutur, vt tanquam vir prudens arbitrio suorum componat: tunc licet propter communicationem male faciat, quia tamen ille non est actus iurisdictionis, sed quedam conuentio, & quasi pactum quoddam validus erit actus.

Addunt præterea Doctores omnes necessarium esse, vt huiusmodi excommunicatus publicus sit id enim expresse habetur in dicto capit. Ad probandum, de Sententiæ & re iudicata: & nunc videri potest necessarium, vt si nominatio denunciatus excepto crimen percusioneis clericis, in quo satis est, & factu ipsum hec publicum sit, vt nulla tergiuersatione celeri possit iuxta Extravagantem, Ad cuitandam: quia propter commune bonum excommunicatus nunquam priuatur iurisdictione, donec publicus sit, & nunc propter maius commodum & leuamen eorum qui excommunicati non sunt, additur vt denunciatio in particulari sit necessaria. Veruntamen iuxta superius dicta hinc intelligendum erit, si partes velint coram tali iudice publice excommunicato, nondum tamen de iunctio, comparere, & causam agere, non tamen opinor posse ab illo compelli, simpliciter loquendo, nisi forte ex conventione & patto earum: quia, vt sive dixi, licet illis concedatur per dictam Extravagantem vt possint cum tali excommunicato communicare, & consequenter coram eo item agere, non tamen compelluntur ei communicare: ergo neque illi vero iudici deferre: Et iuxta hanc limitationem explicanda sunt specialia iura supra citata, quia in quibusdam crimibus grauioribus hunc effectum specificant, & illum excommunicationi adiungant: loquuntur enim de effectu cum maiori ampliacione, quam in excommunicatione includatur, nimis, ut sententia sit lata nulla sit, quacunque ratione constet postea iudicem incidisse in tale crimen, etiam si non omnino publice de eius excommunicatione constaret. Atque ita exposuerunt illa iura Abbas, & alij interpres, quæ expostio difficultate non careret, nulla tamen alia commodior occurrit: nec possumus in his forensibus explicandis amplius immorari.

Secundo infertur ex dictis, grauiter peccare iudicem excommunicatum hoc ministerium iudicis usurpando: nam in primis peccat contra prohibiti onem censure, denique contra iustitiam communica-
tum

uam & legalem, usurpando iurisdictionem, quam non habet, & actus nullos efficiendo. Atque ex hoc posteriori capite peccatum hoc mortale est, habet que locum in excommunicato publico seu denunciato, ut dixi. An vero ex priori capite praeceps sum pro sit mortale, necne dubitari potest: maximeque haber locum dubitatio in excommunicato nec denunciato, nec notorio, qui debet ab officio abstine re, quamvis non repellatur: qui tamen non peccabit contra iustitiam, si non abstineat: quia, ut diximus, iurisdictionem toleratam retinet, & validos actus exercet: peccabit vero contra prohibitionem communicationis. Tunc igitur dubium est an peccatum mortaliter: quod licet non formaliter, virtute attrigit Caetanus in Summ. verb. *Excommunicatio*, capite de is, quæ excommunicato licita sunt, & ex quadam regula generali, quam assignat, colligitur, ipsum sentire non esse peccatum mortale. Distinguunt enim ibi tria genera actionum, quedam enim sunt mere diuinae, ut sunt, quæ generali nomine vocantur *communicatio in sacra*: de quibus asserit esse peccata mortalia ex genere suo. Altera sunt actiones mere humanæ, quæ nos vocamus nomine communicationis politicae, seu visualis, de quibus ait, esse peccata venialia, & utrasque nos in superioribus declaravimus magis in particulari. In tertio genere ponit has actiones forenses, de quibus nunc agimus, quamvis ipselatius genus illud sumere videatur, & sub illo includere etiam communicationem forensem in Ecclesiastico iudicio, seu foro; & de his actionibus generali regulam constituit, quatenus iniustitiam continent, esse peccata mortalia, seclusa vero in iniustitia, esse tantum venialia. Ex qua generali resolutione plane sequitur, in casu à nobis proposito actionem illam tantum esse veniale peccatum. Fundamentum Caetani est, quia ab his non primario, sed secundario excluditur excommunicatus: & ideo non apparet (inquit) unde sit culpa mortalis, magis quam in secundogenere actionum.

Mihi vero regula hæc adeo generalis probari non potest. Quia illud principium de actione primario, aut secundario prohibiti per excommunicationem, non videtur sufficiens ad discernendum peccatum veniale à mortali: illud enim primum, vel secundarium, solum videtur hic dictum respectu intentionis Ecclesiæ prohibentis hac bona, seu has actiones, ut in superioribus declaratum est: hoc tamen non impedit quominus in utrasque actiones verum cadat Ecclesiast. cum præceptum prohibens illas: & vnamquamque iuxta exigentiam, & grauitatem eius, ut per se notum est, & in aliis materiis, facile declarari potest. Vbicunque enim aliquid præcipitur ut principale, & aliud ut accessoriū seu ratione alterius, possum distinguere illa duo, scilicet primario, vel secundario præceptum, vel prohibiti, nihilominus hoc non impedit quominus vtrumque sit vere præceptum, & sub culpa graui, si materia graui est, etiam si secundaria, ut quod faciens sacram vestimenta sacris induitus sit, quid secundarium est respectu ipsius sacrificij, nihilominus præceptum eius graue est, & sub mortali obligas. In præsenti igitur rationes illæ primario, vel secundario prohibita, non satis distinguunt, veniale à mortali peccato: & ideo in superiori disput. tractantes de secundo genere actionum à Caetano posito, non diximus ordinarie esse peccatum veniale solum, quia secundario prohibiti est, sed quia materia illius prohibitionis leuis est. Unde, si aliquando sit graui, diximus etiam in eo genere posse peccatum mortale committi.

At in præsenti actio iudicandi per te ac præceps sumpta, est valde graui, & publica, & per excommunicationem prohibita per verum Ecclesiasticum præceptum, obligationem falcem obedientiæ indu-

A cens: ergo transgressio illius est mortale peccatum. Quod quidem grauius erit, si iudicium, quod excommunicatus usurpar, Ecclesiasticum sit: quia materia illa, & ex suo genere grauior est, & magis directe pertinet ad Ecclesiasticam potestatem. Verumtamen, etiam si iudicium seculare sit, opinor esse materiam sufficiens peccatum mortalis, quia & in se est actio fatis grauius ut dixi, & in individuo sepe est grauior, quam Ecclesiasticum iudicium. Et quamvis alia etiam ratione dicatur indirecte cadere sub potestatem Ecclesiasticam, quia in uniuersum omnia haec temporalia cadunt tamen indirecte sub potestatem spirituali, id est, in ordine ad finem spirituali, hoc nihil obstat, quia nihilominus illa potestas Ecclesiastica, quatenus illo modo extenditur ad temporalia, circa illa est superior potestate temporali: qui modo Papa est superior Regi etiam in temporalibus: ergo illud non obstat, quominus quando in tali materia præcipit, iuxta materiam grauitatem grauior obligat. Sic igitur in præsenti opinor hunc actum iudicandi ex hoc præceps, quod per excommunicationem prohibitus est, & contra illius præceptum sit, esse peccatum mortale, nihil sit de re adeo leui, ut moraliter quasi nihil estimetur: vel nisi tales circumstantiae necessitatis, aut inconsiderationis occurrant, quæ excusare valeant.

SECTIO II.

Virum Excommunicatus possit validem in iudicem eligi, vel creari.

Vestio hæc annexa est præcedenti, & ideo breuiter expedienda est, exten-
dique potest ad omne officium, vel di-
gnitatem, quæ temporalem iurisdi-
ctionem habeat annexam. Nam de o-
mnibus tali munere dicendum est. Non posse licite
quempiam excommunicatum ad eum munera, vel
dignitates temporales assimi, seu eligi, quæ iurisdi-
ctionem temporalem habent annexam. Ita docent
communiter Doctores, & sequitur ex illo principio

Non potest
excomm ad
temporalem
dignitatem
iurisdi-
ctionem haben-
tem assimi-
lari. Coroll. 3.

c. vltimi de Cleric. excomm. minist. quod nemo po-
test eligi ad munera ordinata ad actiones, à quibus
per sacros Canones prohibitus est: nam excommuni-
catus prohibitus est ab actionibus iurisdictionis
temporalis: ergo etiam est prohibitus, ne ad illam
iurisdictionem accipientem eligi valeat. Ex quo
vltius ad minus concluditur talis electionem
irritandam esse, id enim aperte dicitur in dict. capi-
tul. vltim. An vero ipso facto irrita sit dubitari
potest.

Non potest
excomm ad
temporalem
dignitatem
iurisdi-
ctionem haben-
tem assimi-
lari. Coroll. 3.

Doctores cum Glossa in capit. *Venerabilis*, de elec. verb. *Elegit*, sentiunt talem electionem esse nullam ipso facto: atque ita intelligunt dictum cap. *Venerabilis*, vbi Pontifex negat se debuisse quen-
dam inungere Imperatorē, qui, dum excommunicatus esset, in Regem Romanorum electus fuerat. Qui textus est probabilis, non tam cogens, quia, quoniam illa electio non fuisset irrita, sed irritanda, recte potuisse Pontifex illam non acceptare, sed irritare, præsertim cum non solum ille sed multi alii defectus in persona illa inuenirentur, qui ibi numerantur. Et cum in discordia electorum alius electus esset dignus Imperio.

Nullum ergo sufficiens fundamentum video
ad asserendam collationem huiusmodi, vel elec-
tionem esse ipso iure nullam; & ideo opposi-
tam sententiam iudico esse fatis probabilem. Ma-
xime cum contra ius ipsum sit, hos effectus o-
diosos, & pœnatales extendere, & exaggerare sine
iure cogente. Addit Canonistas consequenter lo-
qui, quia dictum capit. vltim. intelligunt de
actione, seu electione ipso facto irrita. Nos au-
tem in hoc ab eorum sententia, quamvis coni-
z. 4 mani,

Obitio.

munis, infra recedemus: ergo cum in praesenti, nul-
lum aliud decreum irritans habeamus, non est cu-
vere amur ab hac etiam sententia in praesenti rece-
dere. Potest tamen in eius favorem fieri propria-
tate argumentum a dignitatibus Ecclesiasticis ad
seculares, nam illarum collatio est irrita ipso iure:
ergo harum: si enim in suspensione iurisdictionis, &
in actionibus quae ab illa procedunt, validum est
hoc argumentum, cur non in collatione ipsarum
dignitatum.

4
Dicitur.

Sed neque hoc argumentum multum vrget. Et
in primis isto contra primam collationem; nam in
Ecclesiasticis collatio dignitatis, aut beneficii, irrita
est, etiam si iurisdictionem non habeat annexam,
quod in secularibus dignitatibus nulla verisimili-
tudine dici potest: & ideo signatum locutus sum de
dignitatibus, quae ad iurisdictionis actus ordinatur,
& sunt Imperialis, Regia, Ducis, Comitis, & similes
magistratus, sive perpetui, sive temporales: nam de
alii, que solum sunt ad honorem personarum, vel
ad temporale lucrum, licet donatio illicite fiat, qua-
tenus includit communicationem cum excommuni-
cato (suppono enim nunc esse sermonem de ex-
communicato vitando) tamen semel facta non so-
lum non est ipso iure irrita, verum neque irritanda,
sed absolute firma, quia nullo speciali iure aliud
statutum est: & alioquin illa tantum est quasi contra-
etus quidam, vel simplex donatio rei temporalis,
qua excommunicato facta, valida est, vt supra o-
ftendimus. Ac propterea Decius in capit. Intellexi-
mus de Iudicis numer. 2. citans Cardinalem, & Io-
annem Andream dixit, gradum Doctoratus excom-
municato collatum validum, & ratum esse: quia
neque iurisdictionem includit, neque vlo iure spe-
ciali impeditur quominus collatus valeat: Quod
maxime certum est de gradibus, qui auctoritate re-
gia dantur: nam de gradu Theologiae, vel iuris Ca-
nonici, qui dantur auctoritate pontificia, magis du-
bitari posset, quia magis spirituibus videtur, & Ecclesiastici. Nihilominus tamen, quia non sunt pro-
prie beneficia, aut Ecclesiastica dignitates, & de eis
non est aliquid ius expressum, non est quod rigo-
rosius rem hanc interpretetur.

Decius.

5
Gradus Do-
ctoratus ex-
com. colla-
tus validus
est & ratus.

Argumentum ergo illud ab spiritualibus digni-
tibus ad temporales efficax non est. Ratio autem
discriminis est, quia de spiritualibus iura canonica
directe disponunt, vt nulli excommunicato directe
conferantur, vt supra visum est. De temporalibus
ve, nulla est talis generalis dispositio, cuius ratio
fortasse solum est, quia hanc temporalia non ita di-
recte cadunt, seu prohibentur per excommunica-
tionem, sicut spiritualia. De munib; autem tem-
poralibus, quae iurisdictionem includunt, indirecte
& solum per illationem colligimus iuxta principia
iuris canonici eorum collationem excommunicato
factam esse irritandam: non vero esse irritam,
quia iura ipsa in illo generali principio non plus di-
cunt.

6
Excommu-
nicatus obli-
nere iuri/di-
ctionem a-
lia via quae
per electio-
nem.

Atque hinc fit (quo etiam ostendit magnum
discrimen inter hec temporalia, & spiritualia) quod
hac iurisdictione temporalis alia via, quam per elec-
tionem, vel liberam collationem obtinet, nimi-
rum, quia hereditario iure simul cum maioratus &
tanquam annexa alii temporalibus bonis ad aliquem
peruenient, reuera dominium eius, & proprietas,
seu iurisdictione ipsa quoad habitum vere compa-
ratur, etiam si is, qui in hereditate succedit, excom-
municatus sit, & durante excommunicatione, sus-
pensa, & impedita maneat; quia excommunicatione
non priuat aliquem iure successiois, vt omnes do-
cent, & supra visum est. Necedit ergo excommunicatus
in hereditate, & ideo cum illa transfertur
etiam iurisdictione tanquam illi annexa, sicut dici solet
de iure patronatus, quod anexum est temporali
hereditati: & ideo cum illa transfertur. Et rario et-

A iam reddi potest, quia quando iurisdictio hæc sue-
cessione acquiritur, erat quasi radicaliter ius acqui-
sum ad illam, seu ad bona cui est annexa, ante ex-
communicationem contractam, quæ non priuavit
excommunicatum talium iure, neque etiam impeditum
illum. Quod maxime videtur procedere, quando
succesio est necessaria ex iure primogeniture, vel
alio simili. Idem autem est, etiam si successio sit ex te-
stamento per voluntariam institutionem, quia quo-
ad hoc testamentum imitatur naturam contractus,
seu donationis apriuat persona facta de rebus suis,
qua valida est, etiam si excommunicato sit, & con-
sequenter valet etiam translatio iurisdictionis, que
ibi se habet tanquam quid concomitans, & accesso-
rium, argum. tex. in c. Ex litteris, de iure patronatus.
Neque solum valet translatio iurisdictionis, quan-
do illo modo sit, sed etiam irritari non potest ob so-
lam causam excommunicationis, vt de contracti-
bus, & testamentis superius diximus. Quod secus
est, quando confertur per electionem, vel alium
modum prouisus ex publico munere, vel aucto-
ritate facta: de hoc enim loquuntur iura, quando
dicunt esse irritandam. Et hæc sufficiente de persona
iudicis, & in vniuersum de iurisdictione temporali:
sub qua comprehendimus ius eligendi, & omnem
aliam Reipublicæ administrationem, quæ virtute
publici munneris fieri solet.

SECTIO III.

Vixum Excommunicatus posset esse
actor in iudicio.

Ico primo, In causa propriæ excom-
municationis admittit excommunicatus vt actor intendens proba-
re, vel non esse excommunicatum, velesse absoluendum. Ita nota Ab-
bas in ea. Cum inter, de Exceptionib; nu 10 & simili-
tudine argumentum a simili ex capit. 1. de Rescript. in 6.
vbi rescriptum ab excommunicato imperatū dicitur esse nullum, nisi in ordine ad absolutionem ob-
tinendam fuerit imperatū: ergo similiter in pre-
senti, in ipsa causa excommunicationis audiri pot-
erit, dummodo seruetur regula tradita inc. Cum con-
tingat, de Offic. Deleg. scilicet quod, si excommunicatus probare intedat excommunicato fuisse nullam, audiendus est, & eius probationes admittendæ, vt ex eis constet an sit absoluendus, vel non ligatus declarandus: si autem solum intedit excom-
municationem fuisse in iustitia, quamvis validam, non
est admittendus nisi prius absoluatur. Quæ regula
traditur etiā in in c. Per tuas, de Sent. excom. Quam
uis addat, etiā in priori causa solere Apostolicam se-
dem præmittere absolutionem ad cautelam. Quam
regulariter negandam non esse docet Pontifex in zth in
c. Soles, de Sent. excom. in 6. Vnde si excommunicato
petenti absolutionem denegetur, & ipse con-
queratur, iniuste sibi denegari, non est dubium quin
in ordine ad absolutionem obtinenda audiendus
sit, & probationes eius admittendæ. Tum quia illa
runc est propria defensio: tum etiam quia illud est
medium ad excommunicationem tollendam, quod
maxime Ecclesia intendit. Et ideo nunquam denegar
communicationem, quae ad hunc finem tendit,
vt in superioribus visum est.

Vide Tis-
que dev-
rogatio-
nem
in Gl. 2.
270. Sal-
cato
Præb. & th.
4. Dico secundo: Excommunicatus extra causam
sua excommunicationis non potest esse actor in
iudicio, sive temporali, sive Ecclesiastico. Ha-
betur in capit. Decimus, de Sent. excom.
ibi, ab agenda, & ideo exceptio excommunicationis
respectu actoris semper, & in omni parte li-
tis admittenda dicitur in capit. Exceptionib; & in cap. primo eodem titulo in fe-
& ratio additur, ne quisquam in periculum anima sua
excom.

excommunicato communicare cogatur. Quod si excommunicatio sit publica, officio iudicis repellendus dicitur, etiamli exceptio a reo non opponatur. Quod nunc existimo intelligendum, vel in casu percussonis clericis, vel si excommunicatus denunciatus sit, si vero non sit denunciatus, possit quidem, si alio modo sit publicus, non tamen teneat ex vi sui munieris illum repellere, donec exceptio obiciatur: quia non tenetur illum vitare. Atque ita etiam intelligo cap. 1. de exceptione, in 6. & Clement. unicus codem titulo. Item in capit. Prudentiam, §. 6. de Officio Deleg. vbi idem dicitur de excommunicato coram delegato iudice agere volente: quo dicitur vel prius absoluendus sit, vel repellendus.

3. *Nuntiatur ei beneficium defensione.*
Et in cap. Cum inter, de Exceptionibus extenditur ad reconuentionem, nam excommunicatus tamquam reus in iudicio conuictus, non potest suum actorem reconuiri: nam hoc iam est agere, seu potius reagerere: reconuiri enim nihil aliud est, quam mutuo petere, argumento capitul. 2. de Mutuis petitionibus, & capit. 2. de Ordine cognit. Per hoc tamen ei beneficium defensionis non negatur, nam hoc & maximum naturale est, & vt serueret aequitatis iustitia necessarium: vt in eodem capite, Cum inter, dicitur: & ideo si iudicem suspectum habeat, vt causas obiciere possit ei conceditur, & similiter, si iniuste se condemnatum caueatur, appellationis remediuū ei non negatur, vt ibidem dicitur. At vero reconuentionio alterius non est proprius defensio sed noua accusatio. Et ideo intelligendum hoc est de reconuentione, quae omnino sit extra causam, de qua est conuictio: nam, si sit de eadem, magis habebit rationem defensionis, sed defensio. Idemque videtur esse (licet multi contradicant) si respondeat, delictum iam esse compensatum: nam compensatio quadam solutione est, ex Lege quarta, Cod. de Compensatione, & I. Si debitor, ss. Qui potiores. Et ideo compensatio potius haberet rationem defensionis, & iustae exceptionis, quam petitionis, seu actionis, iuxta Legem Sies renditione, Codice de Compensatione. Et eadem ratione si Reus excommunicatus actori simili excommunicationem obiciatur, aut aliam quamcunque exceptionem, quae iure ipsum ab agendo repellat, audiendus est, quia illa non est accusatio, vel reconuentione, sed defensio, quae semper conceditur, vt diximus in dicto cap. Cum inter, & sumitur etiam in capit. Significauerunt, & in cap. Dilecti filii, de Exceptionibus. Est ergo diligenter defensio a reatione, seu reconuentione distinguenda: nam haec semper, illa vero nunquam excommunicato prohibetur. Sub defensione autem comprehendimus omnem actionem inuoluntariam, vñ sic dicam, id est, quoties aliquis ab illo prouocatus, ita respondere compellitur, vt necessarium illi sit aliquid petere, seu agere, aut contra alium probare: tunc enim non repellitur ab agendo; sicut est contrario infra dicimus: reum voluntarium esse repellendum: est enim in eis commutata proportio, vt ex dicendis constabit.

4. *Excommunicatus est, et non per pro. curatorem, sed a procuratore.*
Ampliatur autem assertio, vt excommunicatus in iudicio agere non possit, nec per se, nec per alium, scilicet, per procuratorem: tum quia moraliter loquendo qui per alium agit, ipse agere censetur: vñ de qui simpliciter, & fine limitatione agere prohibitus est, etiam per procuratorem agere est prohibitus: tum etiam quia cum excommunicato non solum immediate, sed etiam per alium communicare prohibemur, vt per nuncium, vel per litteras: ergo multo magis per procurasorem: tum denique quia procurator nihil agit nisi alterius auctoritatei

excommunicatus autem hac caret ad agendum in iudicio. Et ideo in capitulo ultimo de Procuratoribus, procuratio, seu institutio procuratoris ab excommunicato facta nulla esse censetur. Et ob eandem rationem, quāvis ante excommunicationem procuratio commissa sit, adueniente excommunicatione, quasi suspeditur, & vim suam amittit, quia depender veluti in fieri & conservari a facultate committentis, sicut in simili de potestate delegata diximus. Atque ita sentiunt Innocentius, & Abbas in dicto capitulo ultimo, Sylvestris verbo, Procurator, De qua re multa alia Canonistæ disputant super allegata iura, qua ad conscientia forum parum spectant, & ideo in eis videri possunt.

B. Obseruandum vero nobis est, circa hanc rem nihil fere innouatum esse per Extravagantem, Ad ^{Quid circa} _{hanc rem} ^{per Extr. Ad} _{euitanda ex} ^{comuni-} _{cat. licent.} *euitanda*, Nam siue actor denunciatus sit, siue non: siue siue publice, siue occulte excommunicatus, agere non potest in iudicio: quia ipse semper teneatur, quātum in se est, alias vitare, neque illi concessum est ullum priuilegium. Reus vero, quāvis possit non vitare illum, tamen retinet ius suum ad vitandum, si velit, & consequenter potest illi exceptionem excommunicationis obiciere, etiamli denunciatus non sit: imo etiamli non sit publica excommunicatione, dummodo ad illam probandam se offerat. Nam totum hoc iure antiquo concedebatur reo non excommunicato, per Extravagantem autem, Ad euitanda, (qua in fauorem omnium, qui cum excommunicatis communicare volunt, conditā est, & non in grauamen) non est diminutum, vel limitatum hoc ius rei, quod illi fauorable est. At vero hoc modo cum excommunicato communicare, nempe tolerando actionem eius in iudicio, siquiescere non pertinet ad fauorem eius qui prouocatur, & ideo clarum est illum, moraliter loquendo, nunquam esse vñrum hoc priuilegio Extravagantis. Ac propterea dico nihil fere esse per illam innouatum quoad hanc partem; nisi forte respectu iudicis vt non teneatur ex officio repellere eum qui denunciatus non est. Atque ita sit, vt post obiectam a reo exceptionem excommunicationis actori, donec illi in probatione deficit, intra legitimum terminum ei præscriptum, non possit actor licite progressi, nec admitti ad procedendum in actione sua, quia quātumvis excommunicatione occulta videatur, prodest esse probabilis. Ideoque dicitur in cap. v. item de exceptionib. in 6. quod hæc exceptio excommunicationis, lites impedit & suspendit agentis, id est que statuitur in aliis iuribus citatis. In quibus, præserit in capite primo de Exception. in 6. præsribitur modus, quo hæc exceptio proponenda est, & admittenda, vt fraudes videntur eorum qui solum ad differendas lites falso hæc obiciunt. Quæ omnia ei ad iustitiam seruandam spectent, & necessaria sint, sine dubio in conscientia grauiter obligant, etiam ad restitutionem expensarum, quas ob huiusmodi iniustas exceptiones actor ipse facere cogitur. In quo etiam iura citata prouident, quæ iudex in conscientia seruare, & exequi tenetur.

E Per se autem loquendo, hæc exceptio tantam vim habet, vt si actor fateatur in se fuisse excommunicationis sententiam latam: nullam tamen illam fuisse, vel iniustam respondeat, id satis non sit vt statim ad progressendum in actione sua admittatur, donec nullitatem excommunicationis sufficienter ostendat. Ita enim statuitur in capit. secundo de Sent excommunic. in 6. in fine. In quo textu duo simili continentur, que videntur inter se pugnantia: vñ est huiusmodi actorem pendente probationis articulo in iudicio vitandum esse, aliud est extra iudicium in officiis, postulationibus, & electionibus, & aliis legitimis actibus non esse vitandum. Cur enim potius in illis, quam in his vitandum est? nam, si vere est, & notum excommunicationem fuisse nullam,

Iam in utrisque actibus vitandus non est; & quam-
di non constat fuisse validam, sicut extra iudicium
non est priuandus iure suo, ita nec in iudicio, do-
nec de excommunicatione conuincatur. Nihilominus
tamen merito id statuitur, quia cum actor in
iudicio sit veluti aggressor, oportet ut prius ostendat
le non esse impeditum per iura ad agendum con-
tra alium, qui ei exceptionem excommunicationis
obicit: quod secus est in aliis actionibus extraiu-
dicialibus, vbi non agit contra alium, sed iure suo
vitetur.

Affertio secunda.

Dico Secundo. Ita est prohibitum excommuni-
cato in iudicio agere, vt tamen si agat, & non
repellatur, neque ei obiectio excommunicationis
opponatur, valida sint omnia, qua in tali iudicio
acta fuerint. Ita colligitur aperte, ex capit. primo de
Exceptionibus in 6. lib. Sed si post rem iudicaram talis
exceptionem proponatur, executionem impedit: sed sententia,
qua praesertim, non minus robur debitus obtinebit, scilicet,
quam si tempore litis, & late sententia excom-
municatus non fuerit: hic enim est simpliciter sensus ut
Glossa, & interpres etiam exponunt: ergo non
obstante excommunicatione acta in iudicio valida
sunt. Non defuit vero, qui potenter illud esse ius no-
num, nam ex iure antiquo talia acta inutilida erant,
vt ibi notat Glossa verb. Duratur, & in capit. Ex-
ceptionem de Except. vbi hęc videtur esse communis
sententia. Sed nec existimo esse factis fundatum: nec
nostra refert: factis est enim quod de facto illa si facta
valida sunt. Quod verum est, etiam excom-
municatio alias publica sit, vt notauit Abbas in ca. Intel-
leximus, de iudiciis, quia notitia, vel fama excom-
municationis non reddit personam magis inhabilem,
Ratio denique est, quia quamvis actor ex generali
ratione priuationis communicationis humanę à iudicio
repellatur, nullum tamen est speciale ius, quod
irriter omnia que sunt ad petitionem excommuni-
catoe quamdi illi excommunicatione non obicietur.
Neque ex parte actoris interuenit priuatione iurisdi-
ctionis, qua in iudice inuenitur, vt ob eam causam
acta illa nulla censerentur sine: ergo nulla est suffici-
ens ratio ob quam huiusmodi acta censerentur possint D
irrita. Quia ratio pro similibus questionibus adver-
tenda est, & applicanda: & in proposito probat, non
solum in causis civilibus, sed etiam in Ecclesiasticis,
excommunicationem actoris non reddere irrita ea
qua in iudicio aguntur, quia de neutro iudicio id
statutum inuenitur.

Dices. Ciatio facta ad petitionem excommuni-
catus notorij valida non est, quandoquidem non obligat
alium ad comparendum: quia hoc est obligare illum ad communicandum cum excommunicato,
quod repugnat: ergo eadem ratione reliqua actiones
nullae sunt: quia non est maior ratio de ceteris,
quam de illa prima, qua est veluti fundamentum
aliarum. Respondetur eam actionem esse inutili-
dam, quantum ad absolutam vim obligandi, vt ar-
gumentum probat: non tamen simpliciter: quia, si
reus sic citatus comparere velit, illa ciatio sufficit
ad causam prosequendam, donec obiciatur exceptio.
Quod si reus, sic citatus nolit comparere, saltē
obligabatur causam reddere suo superiori, excom-
municationem obiciendo. Atque hoc fere modo
reliquas omnes actiones validas dicimus: semper
enim relinquent liberam facultatem obiciendi pre-
dictam exceptionem, tamen si illa non interponitur,
ille valide manent, suspenduntur vero statim ac
talis obiectio fit. Adeo vt, licet fiat post sententiam
latam executione suspendenda sit, iuxta dictum caput
primum de Exceptionibus in sexto. Obtena autem
absolutione relletur suspensio, vt possit in lite, vel
executione progrederi ab eo punto in quo interru-
pta fuerat.

A Ex his autem potest inferri non esse peccatum
mortale per se loquendo, & ex vi solius excommuni-
cationis, si excommunicatus suum petat in iudicio,
illud prosequatur, donec per exceptionem
excommunicationis iuridice repellatur. Dico au-
tem, per se loquendo: quia si interueniat in iustitia ex
parte cause, qua proponitur, vel dolus, & fraus in
repellenda exceptione, vel quipiam simile, ex eo
capite esse poterit peccatum mortale. At vero, si
quis petat rem iustam, & alio qui sibi debitam; &
bona fide procedat, & abfque contemptu Ecclesia-
sticę censurę, solum veluti ex humana fragilitate
ob rem suam recuperandam, non videtur esse mor-
tale crimen. Et quoad hoc est probabilis sententia
Caietani superius citata, quae maxime procedet, si
causa litis non sit admodum grauis, nec diuina,
ita ut sine continua, vel magna communicatione
agi possit. Deinde, si aliquę rationes, seu causas gra-
uies intercedant, qua tales interdum esse possunt, vt
non solum sine graui culpa, verum etiam sine culpa
& posse tagere excommunicatus, & ipse iudex
possit, & debeat illum admittere, praeferunt secula-
ris, qui potestate non habet ad absoluendum illum,
etiam ad illum actum. Huiusmodi autem causa erit,
si magnum praeiudicium, & periculum grauis da-
mni inimicorum actoris ex dilatatione, & mora, si prius ei
procurada sit absolutione quam in iudicio audiatur,
vt si moraliter timeatur fuga debitoris, nisi a iudice
capiatur, vel si aliquod anima periculum timet, nisi
per iudicem subveniat. Nam in huiusmodi even-
tibus non tam potest dici agere, quam se defendere,
& tueri, & ad hoc iudicis officium implorare: quod
semper ei licet, vt in ciatis iuribus dicitur. Itē, quia
ob vitandum graue damnum licitum est excom-
municato communicare cum aliis, & aliis cum ipso,
quando est praeiudicium in mora, si expectetur absolu-
tio: ergo eodem titulo licebit tali excommuni-
cato agere, & iudicium admittere. Quod etiam
Abbas, & Alij Canonistae concedunt in dicto capit.
Cum inter, de Exceptionibus, & in aliis locis supra
citatatis.

SECTIO IV.

Virum Excommunicatus possit ad iudi-
cium cogi ut reus.

Principio dicendum est, excommuni-
catum posse compelli in iudicio esse
tanquam reum, non solum in causis
pliis excommunicationis, quod per
se notum est, sed etiam in quacunque
alia, in qua fuerit provocatus, seu postulatus. Hęc
est communis, & certa sententia, & aperte traditur
incap. Intelleximus, de iudiciis, vbi & ratio redditur,
quia excommunicatus non debet commodum ex
sua contumacia reportare: magnum autem esset illi
commodum, si vel pro debito, vel pro crimine con-
ueniri non posset, & ad comparendum compelli.
Ex qua absoluta decisione, & ratione eius colligere
licet, teneri excommunicatum reū, posseque com-
pelli ad praeiudicium in iudicio ea omnia, qua cogi
posset efficiere, si excommunicatus non esset, vt ver-
bigraria, respondere, parere, &c. Patet, quia si ali-
qua in re excusari posset propter excommunicationem,
quacum ad id commodum reportaret: at nullum
in re sentire debet commodum ex contumacia,
& excommunicatione. Item, quia qui ad principale
obligatur, etiam ad ea quae necessario sunt illi con-
iuncta, & ad quae praeципue ordinatur, consequen-
ter obligandus est; sed comparere in iudicio non est
sui propter actiones, qua inde consequuntur, &
qua sunt veluti necessario concomitantes huic
modi citationem, quia alias frustranea esset, & inu-
tilis. ergo.

Hinc

Sect. IV. Vtrum excom. possit vt reus ad iudicium, &c. 275

³ *Rebus excom. minicato, que in iudicio liceat.*
Hie vero vltius sequitur, vt etiam ipsi excom. communicato licita sint in tali iudicio omnia illa, quae cuilibet reo agere licet ad sui defensionem, & consequenter quod ad omnia ea præstanta admitti debet, vt verbi gratia, ad obiciendas exceptiones, vel contra ipsum actorem, & eius petitionem iniustam esse concludat, vel contra ipsum iudicem, si eum suspectum habeat, aut contra testes, &c. Ratio est, tum quia ius defensionis est tam intrinsecum, & naturale, vt nemini denegetur, tum etiam quia naturalis equitas hoc postulat: nam si cogereret comparere excommunicato tanquam reus, & non posset se defendere, id nihil aliud esset, quam vt condemnaret eum iudici tradere, & consequenter infinitis calumniis, & iniuris illum exponere; quod est, set contra rationem, & aequitatem.

³ *Appellare possit.*
Atque ob eandem rationem concedetur huiusmodi excommunicato reo, vt appellare possit à quacunque sententia contra se lata: nam etiam appellatio habet rationem iustitiae defensionis. Quia omnia expresse traductur in capitulo, *Cum inter*, & capitulo *Vltimo*, de *Except.* & facit etiam capit. *Revera*, *tertio*, *quaestione nona*, cum aliis, quæ ibi *Glossa*, & *Doctores* afferunt, qui hac latius prosequuntur & declarant. Nobis solum adiutendum est, hæc omnia intelligenda esse extra causam ipsiusmet excommunicationis: nam, si sermo sit de sententia per quam excommunicatio fertur, si ab illa excommunicatus appellatur, solum vt ab iniusta, seu iniqua lata, audiendus non est donec absoluatur: quia per illam sententiam vere ligatus manet in Ecclesiastico foro; & ideo contemnere Ecclesiasticam causam videtur, qui neglecta absolutoria, à tali sententia appellat. At vero si ita prouocet à sententia lata, vt eam nullam esse contendat, tunc admittendus est, vt supra diximus ex capit. *Per tuas*, de sententia excommunicationis, & capit. *Cum continet*, de officio delegati.

Aliqua dubia proponuntur & enucleantur.

⁴ *Am* vero querere hic aliquis potest, an huiusmodi excommunicatus reus per se ipsum admittendus sit in iudicio ad respondendum, & ad omnia quæ inde consequuntur, vel solum per alium seu per procuratorem. Item queri potest, an sit admittendus antequam absoluatur, quando in potestate eius est prius ab solui, neque est quod impedit. Item an aliquando possit reus citatus se excusare, propter excommunicationem, maxime quando ob eandem causam opera seu petitione eiusdem actoris excommunicatus est. Denique inquiri potest quid dicendum sit, quando reus non cogitare ex necessitate comparere: potest tamen, & est illi commodum, an possit id agere, etiam si excommunicatus sit.

⁴ *Dicitur ne excommunicatus in iudicio respondere*, per a. *Debet per alium in iudicio respondere.* Ex quibus verbis constat primo excommunicatum posse per alium respondere, & consequenter posse valide, & licite procuratorem pro se constitutum, & procuratorem similiiter posse pro illo causam agere: eumque defendere: nam hæc omnia se sequuntur, & si ne illis, aut in utilibus, aut irrationabilis esset illa confessio: nam, si non posset validus procuratorem constitueri quo modo posset per alium respondere? aut si non posset iverque licite id præstare, quod ad ipsum perfinet, qua ratione illa concessio honesta, & iusta esset? Probabile etiam esse debere per alium, & non per se ipsum respondere, ita vt aliud non licet: nam verbum *Debet*, hanc vim habet: obligatio autem respondendi per alium consequenter facit, vt sit illicitum responderi per se. Alioqui nihil operaretur illa particula *per alium* in texu illo posita, &

A consequenter inutilis fuisset illa additio. Et confiratur, quia hoc modo sufficienter prouidetur actori, & iudici, & reo, & aliunde evitatur communicatio cum excommunicato, quantum commode potest: ergo ipsa censura obligat, vt hie modus servetur. Atque ita sentiunt *Decius*, & alii in dicto cap. *Intellimus*, & in capit. *Vltimo* de *Exceptionib.* cum *Glossa* in cap. *Postfordis*, de *Iudicio*.

⁶ *Nihilominus addendum est, excommunicatum, Non est lex: simpliciter loquendo, non esse cogendum per alium agere causam suam, sed posse per se ipsum respondere, si velit. Et primo quidem, si necessitas aliqua vrgeat, id non cedit in dubium, vt dicti etiam auctores, & omnes infra citandi fatentur, vt verbi gratia, si non inueniatur idoneus procurator, cur reus audeat suum negotium committere: vel si ad eo sit pauper, vt non posset tot expensas in iudicio facere. Sed & extra hos causas absolute id tenet *Glossa*.*
*Non est lex: causas cogendas per alium, & video ipsam respondere, aut se defendere. Maxime, quia sepe potest quis per se ipsum & non per alium respondere ita vt satis faciat, & se defendat, vt experientia notum est. Vnde propter eandem rationem dicitur in capitulo secundo de *Procuratoribus* in grauibus causis neminem cogendum esse procuratorem confituisse, nisi velit. Atque ita sentiunt sunt hanc sententiam *Innocentius*, *Abbas*, *Hofstiensis*, & alii locis citatis.*

*Iuxta quorum opinionem cum in dicto capitulo *Intellimus*, dicitur, *Debet per alium, subintelligi debet, saltem per alium: vel illud verbum *Debet*, referatur ad verbum *respondere*: id enim per se ac directe agebatur, & interrogatum fuerat in illo texu: interpositum autem est verbum illud *per alium*, ad infinitum modum sufficientem; & fortasse etiam magis decentem, vt probat ratio superius facta de euitanda communicatione quoad fieri possit: non tamen simpliciter necessarium: non enim omnia quæ obiter, & incidenter dicuntur, eiusdem obligationis sunt. Præsertim cum in capitulo *Decimus*, de *Sententia excommunicationis* in sexto absolute dicatur, excommunicatum ab agendo, *raciocinando*, & *testificando* repellendum esse, de respondendo autem, aut seipsum defendendo nihil dicatur: cumque iuræ alia simpliciter concedant excommunicato reo, vt possit se defendere capitul. *Cum inter*, cap. *Vlt.* de *Exceptionib.* & alii supra citatis. Propter quæ sententia hæc mihi videtur practice secura: quæ magis locum habebit, si iuxta dicenda ad secundam interrogationem limitetur.**

Possitne excommunicatus in iudicio audiri ad suam defensionem si ante potest obtinere absolutionem?

⁷ *A* secundam interrogationem quidam dixerunt, excommunicatum reum non esse admittendum in iudicio etiam ad sui defensionem, si ipse in mora sit pendax absolutionis, vel donec absoluatur, si potest. Ita refert *Felinus* in capitulo *Intellimus*, numero decimo nono de *defidicis*. Nec videatur improbabilis sententia, si in hunc modum explicetur, quod in his, quæ spectant ad commodum actoris, & sunt onerosa reo, simpliciter cogi potest, etiamsi absolvi contemnat, quia non debet repor-

Reportare commodum ex sua iniuitate: imo pro-
pter illam potest magis compelli, & onerari: in iis
vero quæ spectant ad commodum & defensionem
eius, non admittatur donec absoluatur, vel saltæ à
contumacia recedat, & quod in se est, faciat, ut ab-
solvatur: quia illi necessarium non est se defendere
in statu pertinaci, & excommunicationis, cum per
illum sit, quominus absoluatur: ergo non est cur
iura illi concedant defensionem & communicationem
in eo statu: ergo cum concedunt excommunicato
defensionem intelligunt, si illa indigeat in eo
statu, quæ facta compositione, quod illum defere-
re non posset. Et sane (quidquid sit de exteriori foro)
nulla appetit sufficiens ratio, ob quam in con-
scientia concedendum sit excommunicato, ut lici-
te posset comunicare cum aliis, etiam ad sui defen-
sionem, cum sine periculo posset prius excommuni-
catione liberari, & postea se defendere. Essetque
minus rigorosa haec sententia; si iuxta dicta in pro-
ximo superiori punto, distinctione vteremur, di-
centes, excommunicatum saltæ per se ipsum non
admitti in iudicio ad ea, quæ sibi sunt commoda, ni-
si prius à contumacia recedat, & absoluatur, si non
est periculum in mora, vel alia peculiaris ratio, quæ
absolutionem absque culpa eius impedit, propter
rationem factam: per procuratorem autem admitti
posse & debere, iuxta capit. *Intelleximus*, quia tunc
vatur comunicatio, qua ablata integrum manet
naturaleius defensionis eo modo, quo fieri po-
test.

⁹ *Vera senten-
tia posse non
obita ablo-
tutione se de-
fendere.*
Sed, quamvis haec potuerint ab Ecclesia præcipi,
suntam spētemus ius scriptum, cui standū est,
non videat necessarium hac in resculpis iniuste-
re. Nam ius Canonicum absolute concedit excom-
municato, ut se defendere possit in iudicio, capitulo,
Cum inter, capit. *Dilecti filii*, & capitulo ultimo de
Exceptionibus, & non exigit ut prius absoluatur,
aut, quod in se est, faciat: non est ergo cur nos ei hoc
onus imponamus. Item licet Ecclesia potuerit hoc
rigore vti, noluit, fortasse quia erat res nimis acer-
ba; & quia interdum non potest facile iudicari, an sit
periculum in mora, & an quis pectet, nō prius pro-
curando suam absolutionem. Atque hoc maxime
verum appareat, quando reus excommunicatus cor-
am seculari iudice se defensurus est, aut cōram a-
lio Ecclesiastico, qui excommunicationem non tu-
lit, nec de ea potest cognoscere: huiusmodi enim iū-
dices non possunt iuridice cognoscere, & an talis ex-
communicatus sit in mora petenda absolutionis;
nece: ergo non possunt hoc titulū eum repellere à
sui defensione. Quæ ratio saltæ probat non posse
pati repulsum in foro exteriori: rursus cum ipse pos-
sit licet vti iure suo, quod ei decreta non auferunt,
sed prius simpliciter confirmant, etiam ad conscientiæ
forum id merito extendit.

¹⁰ *Potest tam-
biens qui
excommunicatus
vult se defendere,
tunc sicut pos-
test ille iudex alius modis seu pœnis, & grauamini-
bus impositis cogere huiusmodi excommunicatum
ut à pertinacia recedat, ita exstinto posse, nolle illū
audire, do-
nec à contu-
macia rece-
nat.*
At vero si esset idem iudex, qui excommunicata-
tionem tulit, & apud quem alia causa agitur, in qua
iudex, qui excommunicatus vult se defendere, tunc sicut pos-
test ille iudex alius modis seu pœnis, & grauamini-
bus impositis cogere huiusmodi excommunicatum
ut à pertinacia recedat, ita exstinto posse, nolle illū
audire ad sui defensionem in alia causa, nisi prius in
altera Ecclesia satisfaciat. Quia hoc medium ad
compellendum illum, non est per se malum, & ut
constat, neque est speciali iure prohibitum: nullum
enim assighari potest. Illa enim iura, quæ genera-
tim concedunt excommunicato defensionem, non
collunt iudici potestatem ad compellendum illum,
per illud medium potius quam per aliud: cum ergo
supponamus iudicem habere iurisdictionem in
vtraque causa, optime potest vti illa onerando seu
granando illum in vna causa, vt in alia ad Ecclesiæ
obedientiam illum trahat. Dico autem posse iudi-
cēm hoc facere, non tamen teneri, quia nullum in-

Auenio sufficiens ius, quod illi hanc obligationem
imponat per se loquendo.

Tertia interrogatio erat, si contingat Petrum, ^{an res ex-}
verbis gratia, excommunicari ad petitionem Pauli, ^{comm. / rea}
quia non vult ei debitum soluere, aut restituere, & ^{cu[m] posse}
postea idem Paulus coram iudice seculari prouo-
cet Petrum propter aliam causam, <sup>ad non com-
parendam</sup> an posset tunc ^{propter eo} reus sic prouocatus se excusare, & compareare nolle, ^{comm. / ad}
donec actor ab excommunicatione desistat eum, ^{flantiam, &}
que absoluī permittat. Videtur enim non posse:
nam ius absolue disponit, vt huiusmodi reus cit-
atus respondere tenetur, & non limitat quod hu-
iusmodi reus excommunicatus sit ad petitionem alterius, ^{an res ex-}
vel eiusdem actoris: ergo nec nobis licet ^{com-}
hanc limitationem addere in grauamen actoris ^{re}
non excommunicati, & lenamen rei excommunicati. ^{com-}
Præfertum quia nulla appetit sufficiens ratio, ^{flantiam, &}
cur actor priuari debeat suo iure ad prouocandum ^{an res ex-}
reum coram alio iudice, eo quod ipsum excommuni-
catum teneat. Respondent aliqui, hoc verum esse
quando excommunicatione fuit iusta, scimus vero esse,
si huiusmodi reus excipiat se fuisse iniuste excom-
municatum, & id prober: nam tunc aiunt non esse
compellendum respondere suo actori, nisi prius ab-
solvatur, quia tunc se habet tanquam iniuste spoliatus,
quia accusare aut conuenire non potest, nisi
prius in sumum statum restituatur, iuxta capit. *Nihilus*
<sup>2. quest. lec. & cap. Frequens de Restitutione spo-
lii. In sex. & ita sentiunt Glosa & Doctores in cap.</sup>

^C *Cum inter, de Exceptione*, Essetque indubitate senten-
tia, si huiusmodi reus allegaret excommunicationem non solum iniustum, sed nullum fuisse,
quoniam tunc non indigeret absolutione, sed de-
claratione. At quando proponit sententiam fuisse
iniustum, difficultatem habet illa sententia, quia si
id non probet, non potest propterea excusari, ad
probandum autem non videtur posse admittimini
prius absoluatur, iuxta capit. *Cum contingat de Offi-
cio delegati, & cap. Per tuas*, de Sententia excom-
municationis. Nihilominus tamen sententia illa
communis valde probabilis est, nam quia reus excom-
municatus per huiusmodi exceptionem, &
probationem, directe intendit conquei absolu-
tionem respectu sui actoris, a quo post iniuriam factam
conuenit: ideo totum id habet rationem iusta
desertionis. In capitul. autem *Cum contingat: & cap.*
Per tuas, sermo est de illo, qui directe agit contra
excommunicato suum, & de excommunicatio-
ne tanquam de iniusta sententia conquei: tunc
enim propter estimationem excommunicationis
ne parui pendi videatur, & quia, licet sic excom-
municatus probet iniustitiam sententie, nihilominus
absolutione indiger, ideo merito ab eo postulatur
ut prius absoluatur. Quia tunc non habet ratione
viam cur prius probare velit iniustitiam sua ex-
communicationis, nec per illam intendit citius aut
breuiss absolutionem obtinere, sicut in priori casu.

In quarta interrogacione communis doctrina
Canonistarum est, ea omnia que hactenus diximus ^{Hactenus d}
de reo, intelligenda esse de illo, quem necessarium ^{hactenus d}
appellavit, id est, qui per citationem speciale, vel ^{hactenus d}
generalem in ius venire compellitur: non autem
habere locum in reo voluntario, ut est ille, qui perit
ut actor iudicium suum prosequatur, vel qui ex-
ceptionem obicit antequam conueniat; ac in
vniuersum qui ob suum commodum in iudicium
fisti vult, cum possit non respondere, quia non
compellitur, nec vocatur: nisi sub ea conditione, si
volverit, vel si ei commodum fuerit. Et ratio est,
quia dictu caput. *Intelleximus*, loquitur de reo, qui
in iudicio responderi compellendus est, qui quo
gratiam, & onus tentit comparendo in iudicio,
non commodum. hic autem reus voluntarius nec
simpliciter cogitur comparere; ideo enim volun-
tarior dicitur; nec ob actoris, sed ob suum commo-
dum

dum comparet: ideo enim voluntate propria sibi in iudicio procurat, ergo, cum in hoc negotio non consulatur commodo seu favori ipsius excommunicati, decisio illius capit. *Intelleximus*, non procedit in huiusmodi voluntario, sed solum in coacto. Et confirmatur, nam huiusmodi reus moraliter vim habet, & efficiaciam actionis: nam ipse promovet item; & auctorem ad agendum compellit, ut, verbi gratia, in casu. *Diffricare*. C. de Ingenius manumiss. quia apud iudicem procurat, ut alius probet se esse seruum eius, quamvis posse in ea litem gerat et reus, tamen reuera ipse copi agendo contra alium, qui illum diffamabat, & se iactabat esse dominum eius: ergo merito huiusmodi communicatio per modum rei voluntari excommunicato non conceditur. De qua re videri possunt plura apud Innocentium, Abbatem, & alios in dicto cap. *Intelleximus*, de iudicis, & in capit. *Cum inter*, & cap. *Dilecti filii*, de exceptione, ad nostrum enim institutum haec sufficiunt.

SECTIO V.

Vtrum excommunicatus possit tabellionis munus exercere.

Dicendum in primis est, tabellionem iuamdiu excommunicatus est, non posse sicut munus suum exercere propter prohibitionem generali, quam ex vi excommunicationis habet non communicandi cum aliis: constat enim non posse tale munus exerceri absque humana communicatione. Et ob eandem rationem alij etiam non possunt huiusmodi tabellione excommunicato vti ad instrumenta confidencia, cum id non possint consequi nisi communicando cum illo. Quaata vero sit gratias huius culpa ex dicendis confabat.

Statim enim occurrit dubitatio de alius tractata, antabellio ita sit per excommunicationem exclusum ab vslu sui muneric, ut si instrumenta aliquam confidat, iniuriosa sint, neque eis fides, quae instrumentis publicis debetur adhibenda sit. Loquimur autem per se & ex vi excommunicationis, quae puto facta & nota sit: nam si sit occulta, ex superioribus fratribus iam constat generalis regula, acta ab excommunicato occulito ratione publici muneri validam esse, etiam etiam si facta a publico futura essent nulla: quia ob publicam utilitatem ipsa Respublica, seu Ecclesia supplex illum defectum iuxta I. *Barbarius*, ff. de Offic. pr. De excommunicato ergo publico est sententia communis Canonistarum, acta ab illo in officio tabellionis nulla esse. Imo generalius principium eorumdem Doctorum est, acta ab excommunicato publico virtute publici officij ipso facto nulla esse. Ita docent in c. *Ad probandum*, de re iudic. & ex illo textu id colligunt, quamvis ibi solum de iudice, imo & de Ecclesiastico iudice, ut supra animaduerti, sermo sit: ipsi autem ad quodlibet publicum officium id extendunt, quale esse tabellionis officium manifestum est: ergo acta ab excommunicato ex vi huius muneric nulla erunt. Secundo, & principaliter hoc probant ex cap. *Nullus* s. quod, ubi sic habet Stephanus Papa: *Nullus anathematis* auctorum suscipiatur, ne a quoquam credantur que ab eis dicuntur, vel confribuntur: ergo instrumenta ab excommunicato conscripta non faciunt fidem, ut eis credi debeat; ergo sunt iniuriosa: nam valor eorum in hoc solum consistit, quod eis omnino credendum sit. Atque ita intelligit textum illum Turrecremata, ibi cum aliis.

Vtrumque vero fundamentum difficultatem habet: primum quidem habet totam illam, quam supra de iudice tertius, quae hic magna est, tum quia capit. *Ad probandum*, de iudice in terminis lo-

Fr. Suarez tom. 5.

A quitur: & ideo maiori probabilitate extendi potest ad iudicem secularem, quam ad tabellionem, vel ad quodlibet aliud ministerium, tum etiam quia index habet iurisdictionem, per cuius subtractionem, vel suspenzionem actus eius irriti efficiuntur: at tabellio iurisdictionem non habet, ut personum videtur, & fuisse tractat Abbas in cap. *Sicut te*, ne Clerici, vel Monachi, num. 12. & sequentibus: non est ergo similis virtusque ratio. *Rursus dictum cap. Nullus*, non videtur satis probare a tabellione excommunicato nulla esse: quia ibi non est sermo in specie de tabellione, sed generatim dicitur, ut non credantur que ab excommunicato dicuntur, aut conjurantur: quod ad accusatorem, & ad testem, & ad quamlibet aliam personam, tam in iudicio, quam extra iudicium dirigiri potest: & ita Turrecremata ibi verba illius textus tam ad accusatorem, quam ad testem accommodat, referens alios. At vero neque accusatio, neque testimonium verbo, vel scripto datum ab excommunicato, est ipso iure nullum, nisi repellatur: ergo nec tabellionis ministerium. Quod ergo in eo textu dicitur, non credantur, prohibito quodam est, sicut ibidem dicitur, non sufficiuntur: vel sicut alii actus communicationis cum excommunicato prohibentur, ex vi tamen huius simplis prohibitionis non irritantur: ergo idem erit in presenti.

Dices hoc ipso quod scriptura facta ab excommunicato credi prohibentur, necesse est, ut suum valorem amittant, & consequenter nullae, & irritae fiant: quia corpus valor talium scripturarum est, ut eis sit adhibenda fides, imo non solum ut possit, sed esam ut debet adhiberi. Si ergo illis potest fides denegari, vel potius deneganda est, fit necessario ut inutilia sint, & nullius momenti in suo ordine. Responderetur huiusmodi scripta ab excommunicato credenda non esse vel antecedenter (ut sic dicam) vel si sola eius autoritate fiant. Dico autem antecedenter: quia admittendi non sunt, ut talia scripta faciant. Dico etiam, si sola eius autoritate faciant, quia si tabellio apud eos, qui illius excommunicationem ignorant, per dolum, & fraudem ad scripturam faciendam se ingrat, tunc satis verisimile est scripturam illam ineficacem, & inutili esse propter rationem ex illo textu sumptam, quod vniquisque potest, vel potius debet ei non adhibere fidem. At vero si partes ipsae vel ob necessitatem, & causam rationabilem, vel certa quia graue non existimant participare in hoc cum excommunicato, illum admittant ad scripturam publicam faciendam, iam tunc siue licite, siue illicite antecedenter dici possunt credere excommunicato illum admittendo, ut fide dignam ad scripturam faciendam, & quoad hoc iam violarunt, vel non seruaram legem latam in dicto, cap. *Nullus*: Vnde videtur vterius consequi, postea non posse illam scripturam reiisse ut inutiliam, vel insufficientem: quia iam cesserunt iuri suo; & quod semel placuit, amplius despiciere non potest, ut dicitur in regula 21. iuris, in 6. Sic ergo acta a tabellione publice excommunicato, si hanc ex consensu partium non ignorantium eius excommunicationem, videntur esse rata, & valida ita ut & ad inducendam obligationem, & ad fidem faciendam sufficiant. Et ad hoc confirmandum valeat possunt, quae de Tabellione tractat Panormitanus in dicto cap. *Sicut te*, dicens, aliquando esse validum instrumentum eius ex consensu partium factum, quod alias non esset: quia est veluti actus iurisdictionis voluntarie, quae extra territorium operatur ex consensu partium.

Hac ergo opinio in foro conscientiae mihi videtur vera, nimis quod scriptura ab excommunicato facta inter aliquos ex consensu eorum obligacionem in conscientia indicat: vel si sit testamentum, valida sit institutio hereditatis in eo facta quoad

Cap. Nullus
ius explicatur

AA. forum

Quid de
foro exte-
riori.

forum conscientia; quia nullum video ius irritans, A vnde oppotum sufficienter proberur: & alioqui rationes facta pro materia morali videntur efficaces. De foro autem exteriori, an in illo possint, vel debeat tales scripturae admitti, id propriis authoribus remitto. Credo tamen, consuetudinem esse seruandam; quoad hoc communem Canonistarum sententiam, & illud principium generale, quod acta a publico excommunicato ratione publici munus sunt ipso iure nulla, satis esse vnu recepta: ideoque ab eis discedendum non esse in foro exteriori. Et ideo simpliciter dici possunt huiusmodi acta a tabellione excommunicato esse nulla: nam valor eorum maxime in ordine ad illud forum attenditur: & valor ille, quem habere possunt in ordine ad conscientiam, magis oriri videtur ex naturali obligatione, quia habet contrahentes, aut litigantes ad veritatem, seu fidelitelem seruandam, quacunque ratione satis de illa constet; aut alio simili naturali principio.

B. Vnde etiam obiter colligo, regulariter loquendo, grauiter peccare excommunicatum munus tabellionis exercendo: quia res est satis grauis, cum sit actio publici munus, & officij, praterquam quod sequi possunt multa incommoda, & lites ex huiusmodi abuso.

C. Sit ne aliquid circa hoc aliquid innovatum sit per Extraugantabellionis, Ad uitanda, in alijs excommunicationibus praeferam, que incurrit ob Clerici percussio- nouam per Extram, si publice sint, non tamen nominatio pronuntiata. Et in primis cersum est, tabellionem sic excommunicatum, quantum est ex se, non posse licere sium munus exercere, propter generali ratione supra datam, quod nullum priuilegium illi concessum est. De aliis vero, qui opera huiusmodi tabellionis vti volunt, certum est eos non peccare in hac participatione, quia eis prohibita non est. Quo sit, ut si ratione illorum tabellio id faciat: vel quia ex officio tenetur; vel propter aliquam sufficientem necessitatem, aut commoditatem eorum, etiam ipse nihil in eo actu, & communicatione peccet; at si absque villa necessitate, vel ratione ab aliis inducatur; & ipse peccat exercendo, & alij ad malum inducendo.

D. Nihilominus vero addo, acta ab huiusmodi excommunicato valida nunc esse tam in foro interiori, quam exteriori. Probatur, tum quia ille in ordine ad hoc vitandus sit, perinde se habet; ac si esset occultus: tum etiam quia, vt paulo antea dicebam, hoc munus tabellionis comparatur vnu iurisdictio- nis voluntaria; sed dictum est supra, huiusmodi excommunicatum non esse priuatum iurisdictio- nis voluntaria: & non ex ignorantia excommunicatum ad tale ministerium admiserint: tunc enim optime procedunt rationes factae. At vero si ex ignorantia id fecerint, cum nunquam voluntier excommunicato communicare, neque ad hoc obligentur per dictam Extraugantem, vt sepe dixi, liberum eis erit in exteriori foro iuri antiquo vti, nullamque fidem illis scriptis præstare. Quanquam etiam possint, si velint, ea acceptare, sicut eis liberum est, cum tali excommunicato communicare: & tunc iam solida manebunt, & firma, nec poterunt amplius eas repudiare: quia iam perinde se habent, ac si a principio ex certa scientia, & voluntate facta suis- sent.

E. Ultimo tandem circa hunc tabellionem inquiri potest, an si excommunicatus existens tabellio factus est, acta ab illo postea valeant. Quidam enim

Canonistæ negant esse valida, non solum si durante excommunicatione, sed etiam si post absolutionem illa efficiat: quia putant, eum non esse tabellionem, sed eius munus collationem a principio nullam fuisse, tanquam ordinaciam ad actum tali excommunicato prohibitum, iuxta regulam cap. Sicut celebrat de Clerico excommunicato minister. Hanc vero sententiam falsam esse opinor, & collationem illius munus peccaminosam quidem fuisse, & ad summum irritandam, non tamen ipso facto irritam: quia ex cap. Sicut celebrat, non plus probatur, neque aliunde probari potest. Quapropter quandiu ille priuatus non fuerit illo munere sic recepto, acta ab illo ratione talis munus valida erunt, si post absolutionem fiant: si vero durante excommunicatione, seruanda erunt ea, quæ de tabellione excommunicato generatim diximus.

SECTIO VI.

Virum excommunicatus ad testimonium ferendum admitti posse, aut debeat.

N hac re est certa, & communis regula, non posse excommunicatum licet testimonium ferre, nec ab alijs admitti: ex illo generali principio, quod omnis communicatio prohibita est excommunicato, & cum excommunicato haec auctio humana communicatio est, vt per se pacet. Ergo talis communicatio prohibita, & ideo in specie etiam prohibetur in cap. De cernimus, de Sententia excom. in 6. vbi etiam dicitur, iudices secularares per censuram compellendos esse, vt excommunicatos in testes non admittant: tenentur ergo ipsi ex officio eos replere, etiamque partes nihil obiciant, vel eos voluntarie admittant. Vnde in cap. Veneris, 2 de Testib. in fine, vt quidam, qui excommunicati esse dicuntur, possent testimonium ferre, ait Pontifex: Volumus, ut ad cautelam absoluatis eisdem, ut vocatis ad testimonium, libere valeant pro vitra que parte testari.

Solum ab hac generali regula excipitur causa fidei, nam in fauorem eius admittuntur testes etiam excommunicati ad probandum contra hereticos, despotas, fautores, receptatores, & defensores eorum, vt habetur in cap. In fidei, de Hæreticis, in 6. vbi Glossa hoclimentat, vt solum habeat locum, quando in illa causavia inquisitionis proceditur: quia in principio illius textus dicitur, in negotio inquisitionis heretica puniatur. Sed sine dubio est falsa interpretatio: quia iuxta vnu, & appropriationem nominis negotium inquisitionis, dicitur quilibet causa, quæ ab Inquisitoribus fidei ratione sui munus tractatur, sive via inquisitionis stricte sumptuosa, sive accusationis, & denunciationis in ea procedatur. Licet enim inquisitorum nomen ad illos iudices significando peculiariiter accommodatum est, fortasse quia illo procedendi modo principiæ vtuntur ad veritatem indagandam: nihilominus totum eorum officium, vel negotium Inquisitionis appellatur. Igitur in toto illo, quatenus causa fidei in eo agitur, admitti debet excommunicati testimonium, quacunque ratione in causa procedatur, cum moderatione tam & circumstantijs, quæ in eodem textu clare satia proponuntur. Exera hunc vero casum nunquam potest excommunicatus in testem admitti in indicio: quia generalis prohibitio communicationis, & specialis de non admittendis testibus, vniuersalis est in dicto cap. De cernimus, & in iure nulla alia exceptio inuenitur.

F. Statim vero occurrit interrogatio, de quo excommunicato hoc intelligendum sit, occulione, an publico, tam secundum ius antiquum, quam secundum nouum Extraugantem. Ad uitanda. Et quidem proceditur secundum 1540.

secundum antiquum ius supra dicta regula maxime procedit excommunicato publico; quia illi publice vitandus erat iuxta cap. *Cum non ab homine, de Sententiæ excommunicationis: & ita de illo maxime loquuntur iura, ut patet à simili ex cap. Ad probandum, dere iudicata, & cap. 1. de Except. in 8. De occulto autem excommunicato videri potest è contrario dicendum, cum non fuisse repellendum à testificando; quia occultus excommunicatus occulte vitandus erat, non publice, iuxta dictum cap. *Cum non ab homine: at si à testificando repellenter, publice vitetur: ergo non erat repellendum. Dicendum vero est, aliquid dici occultum, quia non est notorium omnibus, aut pluribus, seu communiter, quamuis sit probabile in iudicio per duos, vel tres testes: stricte vero esse occultum, quod nec sufficienter probari in iudicio potest. Si ergo excommunicatus hoc posteriori modo occultissimus sit, clarum est non posse in iudicio repellere: quia quamvis illi obiciatur excommunicationis exceptio, si non sufficienter probetur, vitari non potest: at vero si exceptio excommunicationis sufficienter probetur per testes, quamvis alioquin excommunicatio sit occulta, repellendum est: quia talis excommunicatio est sufficienter publica in illo foro, notorietae, ut in quinque iuris, licet non facti; ergo in eodem foro, vitandus est: ita enim cū proportione seruat, quod induit iure statuitur, ut publicus excommunicatus publice vitetur.**

Vnde cum proportione nunc loquendo post Extravagantem *Adeuitandam*, clarum est, excommunicatum nominatum repellendum esse; non denuntiatur autem posse quidem repellere, & consensu tam partium & iudicis admitti posse quantumvis publicus sit, excepto solo percussore Clerici. Fundamentum est, quia huiusmodi excommunicatus, non est necessario vitandus: vnuquisque autem vitare potest, si velit: ergo iudex potest nunc vitare huiusmodi excommunicatum, licet denuntiatus non sit: ergo potest illum non admittere in testem, si sufficienter proberetur excommunicatus, etiam si fortasse ab eo, contra quem producitur, non excipiatur: & e conuerlo, si is, contra quem producitur, repugnet; non poterit iudex illum admittere: quia ille habet ius ad repellendum illum, ne secum communicet. Vnde non satis est, quod actor ipse non teneatur hunc excommunicatum vitare, quia non potest cogere reum ad communicandum cum illo, nec potest vti priuilegio Extravagantis, *Adeuitandam*, in prædictum alterius. Si autem & index velit illum in testem acceptare, & is contra quem producitur, non repugnet, liceat posse ut facere; quia non sunt prohibiti ob dictam Extravagantem, *Adeuitandam*. Non tamen propterea statim licitum erit ipsi testi excommunicato ferre testimonium, cum ei non sit ab alia prohibito non communicandi cum aliis. Sramen si faceret inducens, se urogatus ab auctore, & ob granem necessitatem, quia defunctorum testes, & res, de qua agitur, est alius momentum, excusari poterit a peccato.

Sed quid si excommunicatus, non ut faceret inducens, se urogatus ab auctore, & ob granem necessitatem, quia defunctorum testes, & res, de qua agitur, est alius momentum, excusari poterit a peccato.

Sed quid si excommunicatus vitandus de facto
admittitur in testem , nunquid eius testimonium
valebit ? In hoc dubio possent rationes dubitandi
pro virga parte proponi : sed quia in superiori
puncto tacta sunt , & inde facile sumi possunt , bre-
uiter dicendum censeo . Si talis testis ex consensu
virilisque partis admittatur , iudice non repugnan-
te , validum esse eius testimonium : si vero admitt-
tatur repugnante eo , contra quem prodicitur , in-
validum esse , nullumque effectum habere posse .
Ratio prioris partis est , quia licet ius pricipiat re-
pelli testimonium excommunicati , non tamen irri-
tare omnino eius testimonium : nec sunt in iure ali-
qua verba quibus hoc satis significetur : ergo si ali-
unde partes in eo consentiant , non est unde fiat ir-

A ritum testimonium eius : Et confirmatur, quia non
magis repellitur a iudicio testis quam auctor, ut pa-
tet ex dicto cap. *Decimus*, de Sententi excom-
municati. in 6. iuncto cap. 3. de Except. eodem libro.
Sed acta in iudicio, vbi excommunicatus est auctor,
valida sunt, si non repellatur, ut supra ostensum est
ex dicto cap. 1. ergo & testimonium excommunicati
validum erit. Ratio vero alterius partis est, quia ex
parte iudicis, voluntas est necessaria, cum eius au-
thoritate testimonium suscipienda sit. Ex parte vero
eius, contra quem testis producitur, etiam est ne-
cessarius consensus, cum in potestate eius sit non co-
municare illi; nec fidem adhibere; sed ei exceptio-
nem obiciere, quam si obiciat; grauis ei fiet iniuria,
si talis testis admittatur. Si vero non obiciat, hoc i-
psa tacite consentit.

Solum posset dubitari, an si contingat omittere exceptionem huiusmodi propter solam ignorantiam; tunc tale testimonium validum cenfendum sit: dici enim non potest, quis tunc voluntarie consentire: & ideo non videtur ille consensus ad valorem testimonij sufficere. Nihilominus censeo, idem in hoc dicendum esse de teste, quod de actore, propter rationem supra factam. Si ergo sententia iama lata est, rata manebit, nec suspendetur executio propter hanc solam causam; quia quoad hoc non est eadē ratio in teste, quia in actore: nam actor semper agit & petit executionē: testis vero iam non amplius operatur: Si vero sententia nondū lata est, vel adhuc est locus appellationis; tunc proponi potest obiecitio excommunicationis, quandocumque in notitiam deuenit: & ita irruunt fieri testimonium prius latu, nisi subsecuta absolutione iterum ratificetur.

Possitne excommunicatus testimonium ferre in scripturis extra iudicitalibus.

A Tque ex his intelligere vnuquisque potest, 7.
quid dicendum sit de excommunicato, si in
contractibus, vel testamento, aut alius scripturis
eficiendis extra iudicium in testem adducatur. Di-
cendum est enim in primis, afferri quidem in testem
non debere, quia excommunicatus tam in iudicia-
libus, quam in extra iudicibus vitandus est, & à
legitimo actibus remouendus, ut dicitur in cap. Lxx, de
Sententia excommunicat. **S**olum obici potest
lex Quoniam, C. de Hæretic. vbi dicitur hæreticus Lex Quo-
(quibusdam exceptis, qui ibi numerantur) tantum-
modo iudiciale testimonia contra orthodoxos es-
se prohibita, non vero testamentaria testimonia, & quæ
in ultimis eulogis, & contraria libis consistunt. Respon-
deo, primum ibi non agi de hæretico ut excommuni-
catus est, sed vñ hæreticus est, neque ibi agi de pœ-
naliure Canonico imposita, sed ibi iure ciuilis impo-
ni pœnam illam cum illa limitatione, & moder-
atione, quæ ex parte in iure Canonico inserita est in
cap. Si hæreticus, quæst. 7. scilicet quod hoc, ut hæ-
reticus contra hereticum in testem admittatur, nō
vero contra orthodoxum. Bene autem ibi Glossa
aduertit legem illam derogatam esse per ius Cano-
nicum, quo hæretici excommunicati sunt: quod etiam
notat Glossa in. **Q**ui testamentum S. Eum qui, ff. **A**bbas.
de Testam. & late additio ad Abbatem in cap.
Venient, 2. de Testibus, num. 18. lit. B.

Vgol.

plures, quos resert Vgolinus tab. 2. de excommunicato. cap. A valebit, etiam si excommunicatus sit, propter easdem rationes; & praecipue quia nullum est ius, quo talis persona omnino inhabilis, aut tale factum omnino irritum reddatur.

Atque hinc facile intelligi potest, quam graue peccatum sit, excommunicatus testimonium ferre in iudicio vel contractu, &c. Nam iuxta opinionem Caietani, si talis testificatio aliqui includit iniustiam, seu falsam testificationem, peccatum erit mortale: si vero testis fauere veritati, & iustitia, & voluntat excommunicationem in materia leui, sollem erit veniale. Quia sententia mihi vera videtur, per se loquendo, & quoad singulos actus testificandi, iuxta superioris dicta de humana communicatione: B hanc actione per se sumpta, ut procedat ab ipso teste, priuata est, & personalis, non a potestate aliqua, seu ministerio publico. Solum aduerto, quod o talis testificatio iniusticiam continet, duas in actione esse malitias:nam contra iustitiam, alteram contra Ecclesiae obedientiam. Quamvis autem prior mortaliter sit, non recte inde inferatur etiam posteriorem esse mortale: nam quod in genere communicationis potest esse materia leuis, ut pateret etiam in humana, & politica communicatione: quod est obseruandum ad discernendas circumstantias necessario in confessione aperiendas.

SECTIO VII.

Virum excommunicatum possit esse Aduocatus, vel Procurator in iudicio.

Quatuor

modis potest esse posse, testem esse excommunicatum. Primo, quando excommunicatus videt factum, de quo testimonium fert: secundo, quando productur in testem: tertio, quando iurat testem ad se dictum verum: quarto, quando actu fert testimonium. Primum tempus per se solum consideratum est impertinens: nam si reliquis temporibus, quibus productur quis ad testimonium dicendum absolutus est, nil resert: quod eo tempore, quo videt factum, de quo testimonium fert, fuerit excommunicatus. Quia excommunicatio non impedit quod minus tale factum potuerit perfecte videri; imo etiam licite, quanquam hoc ad fidem testimonij parum referat: haec enim fides non nititur in probitate, vel alius moralibus conditionibus, quas testis habuit eo tempore, quo videt factum; sed in ijs, quas habet, quando fert testimonium, supposita physica aptitudine, quae necessaria fuit eo tempore, pro quo, vel de quo fert testimonium. At vero quando testis productur, iam incipit communicatio cum illo: & ideo, vt recte sit, necessarium est, ut eo tempore quis excommunicatus non sit; tamen si esse contingat, licet in ea actione aliquid peccatum sit, nihilominus talis persona vere, ac sufficienter manebit presentata in testem. Est tamen in hoc obseruanda differentia inter iudicium & testamento, vel contra dictum, quod in iudicio testis non presentatur, ut videat factum, sed supponitur vidisse, & presentatur, ut testificetur; quanquam non statim testimonium proferat: at in contractu vel testamento presentatur in primis, ut videat, vel audiatur id, de quo testimonium latus est; & quod hoc claram est, excommunicatione nihil obstat, saltem ut valide sit. Ultra hoc vero adducitur ut de eo, quod videt, & audiuit, statim suum praebeat testimonium in ipsa scriptura, vel testamento, quod coram illo confitetur; & quod hoc, ita quo poterat esse difficultas, dicimus, validum esse instrumentum, & consequenter testimonium: quia nullum extat ius, quo irritum reddatur. Simili modo dicendum est de tertio tempore, quod maxime habet locum in iudicis: in quo a prodotto in testem iuramentum perit: de veritate dicenda, quam nondum aperit; donec testimonium ferat: & tamen, ut licet id fieri, necesse est, vt eo tempore excommunicatus sit propter communicationem, quae interuenit: nihilominus tamen si excommunicatus ad illam actionem admittatur, valida erit: nam iuramentum non minus obligat excommunicatum ad veritatem dicendam, quam quemlibet alium. & ideo actionem illam, seu iuramentum repete necessary non est. Denique in ultimo tempore proprio exercet munus testis; & ideo tunc maxime necessarium est, ut sit ab excommunicatione liber. Quapropter si is, qui fuit testis contractus, aut testamenti, debeat postea in iudicio suum testimonium iurare, aut confirmare, necessarium erit, ut eo tempore absolutus sit: quanquam si non repellatur

Primum

ad di

dicti

ad i

dicti

ad

ia censendum sit, sicut de teste, est enim eadem proportionalis ratio.

Tandem colligitur ex dictis contra nonnullos Canonistas posse aduocatum ferentem patrocinium condignum stipendium accipere, etiam si excommunicatus fuerit: quia haec circumstantia impertinet ad iustitiam stipendiarii, quod pro aequivalente labore datur: quod vero illi adiungatur aliqua circumstantia mala contra obedientiam Ecclesiae, iustitiam non laedit: & ideo non impediat quoniam stipendium iuste accipiat, nec ad eius restitucionem obligat. Intellegendum est tamen, dummodo ministerium aduocati in iudicio admissum sit, & ineius vtilitatem cedar, qui stipendium soluit: nam si tale ministerium inutile, & in fructuorum redditione ob patrocinantis excommunicationem, distinctione opus est. Autem pars eius excommunicationem sciebat, & nihilominus ab illo patrocinio postulauit, eumque ad ministerium suum praestandum induxit: & tunc licet potest recipere stipendium, & alter teneat dare: quia illi periculo voluntarie sese exposuit. Si vero petens patrocinium ignorabat excommunicationem, & aduocatus ipsum non admonuerit, ac propterea eius labor & ministerium postea redditur inutile, in eo casu non potest stipendium ab alio accipere, cum ad eius vtilitatem nihil contulerit, & absque consensu alterius ipso vel decepto, vel ignorante tale ministerium in eo statu, & cum eo periculo usurpauerit.

De excommunicato Procuratore.

DE Procuratore tria illa quae in aliis attigimus, breuiter explicanda sunt. Primum an excommunicatus procurator existens, ad suum munus exercendum admitti debeat. Secundum an, si admittatur, acta ab illo valeant. Tertium si excommunicatus procurator fiat, versus procurator constituantur. In primo puncto certum est excommunicatum non posse procuratoris officium in iudicio gerere. Primo ex generali prohibitione communicationis, nam constat illud ministerium sine communicatione fieri non posse. Secundo ex generali regula quod excommunicato non conceditur in iudicio locus nisi tanquam reo se defendenti cap. Intelleximus de iudicis, cap. Licit, de Sent. excomm. in 6. cum aliis. Tertio ex cap. Decernimus, de Sent. excom. in 6. quia plus est procuratore esse, quam telsum; si ergo excommunicatus repellendus est ne sit tefsis, ut ibi dicitur, multo magis non sit procurator. Itē, quia vel procurator agit partes actoris, vel rei: si auctor, ipse est quidam auctor: ergo vbi repellitur excom. ne sit auctor, excluditur ne sit procurator hoc modo: nā si pro se agers non licet, multo minus pro alio: si autem agit partes rei, habet orationem patrocinantis, quandoquidem alium defendere conatur, & pro ratione sui munieris obligatur: ergo sub hac ratione excluditur sub verbo patrocinando: quod ibi dicitur. Glosa notauit: ergo.

Dicit aliquis, Non excommunicatus potest in iudicio exercere officium procuratoris pro excommunicato reo, ut illum defendat ex dict. cap. Intelleximus, ergo & contrario excommunicatus potest exercere munus procuratoris pro reo non excommunicato, ut illum tueatur. Consequentia tenet ex commutata proportione: & quia plus est faveandū reo non excommunicato, quam excommunicato. Respondetur negando consequiam: quia ex hoc quid non excommunicatus pro reo excommunicato intercedit, non sequitur communicatio cum excommunicato, sed potius minuitur quantum commode fieri potest: ex eo vero quod excommunicatus sit procurator alterius non excommunicati, necessario sequitur communicatio cum ipso

Fr. Suarez tom. 5.

A excommunicato. Addo vero, si singulatur casus in quo nec reus per se ipsum se defendere, nec procuratorem alium pro se possit substituere præter eum qui excommunicatus est, tunc ob articulum necessitatis excommunicatus posse alterius causam agere ut ipsum defendat: nam in aliis rebus communicare cum excommunicato licitum est propter necessitatē, vel magnam vtilitatem, præsertim eius qui excommunicatus non est: ergo & ob hanc necessitatem licebit. Quia necessitas maxime occurrere potest quando inchoata lite, & persona rei absente, procurator eius excommunicatur, & non habet alium substitutum: tunc enim si ob eam rem causa rei periclitetur, existimo licet posse suum munus prosequi, donec vel alius procurator creetur, vel ipse absoluatur. Quod si contraria pars resistat, & excommunicationem obiciat, ad officium iudicis pertinebit, vel suspendere progressum litis, donec reus admoneri possit, ut sibi prouideat, vel aliter ei succurrere, ne ob defectum defensionis iniuriam patiatur.

Atque ex dictis sequitur, per se loquendo, & secluso dicto casu necessitatis peccatum esse vel ipsum excommunicatum huic muneri procuratoris se invenire, vel alios ipsum admittere, aut cum eo causam agere. Hoc tamen diuersa ratione nunc locum habet in diuersis excommunicatis: nam ex parte excommunicati semper hoc est illicitum, etiam si occultus sit: ex parte vero aliorum, solum si denunciatus seu vitandus sit iuxta Extravag. Ad uitanda, Qui tamen, ut sepe dixi, illa non præcipit communicationem cum excommunicato non vitando, sed solum non prohibet, ideo illa non obstante, potest, iudex repellere excommunicatum publicū etiam si denunciatus non sit, & altera pars potest hanc exceptionem obiciere, etiam si excommunicatus occultus sit, dummodo probari possit. Quod si probetur, repellendus est iuxta superioris dicta. Si vero huic modi excommunicatus non vitandus, a hincemine repellatur, alii non peccabunt communicando cum illo, quia non sunt prohibiti: ille vero qui ipsum induxit, excusari non poterit, saltem à culpa cooperationis seu inductionis ad actum quē alius non potest licet exercere. Solum posse excusari, quando talis occurrit occasio, vel necessitas, ut illa procuratio ceferatur admitti solum in favore alterius, seu ut ei subveniatur: nam tunc facultas Extravag. Ad uitanda, potest ita extendi, ut actio illa, ipsi etiam excom. non censeatur prohibita, non in sumum, sed in alterius favore, ut in similibus sepe in superioribus diximus.

Quanta vero culpa sit in excommunicato hoc munus exercere, mortalis scilicet, an venialis, ex dictis supra de auctore, aduocato, & teste colligendum est: nam, cum grauius sit pro alio agere, quam pro se, si auctorem esse, peccatum est graue, multo magis esse procuratorem pro auctore: quia vero defendere alium facilius conceditur, ideo pro eo excommunicato procurare leuius est. Opinor tamen, licet exercere viam, vel aliam actionem possit excusari à culpa graui ob leuitatem materie: assumere tamē procuratoris munus, seu habere animum illud prosequendi, non posse excusari à graui culpa: nam illud obiectum sic sumptum, materia grauius est, ut à fortiori patet ex dictis supra de politica commun. nisi aliud de occurrat talis necessitas, vel ratio charitatis, ut culpam, vel excusare, velita minuere valeat, ut leuitis transgressio censeatur.

In secundo puncto breuiter dicendum est, si excommunicato procuratori exceptio excommunicationis non opponatur, neque à iudice ipse repelletur, acta eius valida esse; quia est sententia communis Canonistarum partim in c. 1. de Except. in 6. partim in c. Post cessionem, de Probat. vbi Abbas nū. 12. Ratio vero est, quia qui semel fuit procurator constitutus, non admittit potestatem suam, seu officium

In casu necessitatis
procuratorem
excommunicatus
procuratur
injuriui.

An t. quo
modicet
excommu-
qui officia
Procurato-
ris affinitas,
et illa ad-
mittentes.

An acta à
Procurato-
re exc. sint
valida.
Abb.

ciuum quantum ad actum primum (ut sicut dicam) A. Abbat teneat. Sed non video fundatum: quia propter excommunicationem superueniente: ergo quamuis per excommunicationem prohibeat illa potestate vti, si tamen vtratur, factum tenebit. Antecedens probari potest inductione ex omnibus haec tenus dictis, quia excommunicato non priuat alii dignitatibus, officiis, aut beneficiis prius obtentis. Item quia nullum est ius per quod hic effectus excommunicationi tribuatur. Prima vero consequentia probatur primo a simili ex. 1. de Excep. in 6. nam acta in iudicio ab excommunicato actore, dum non repellitur, valida sunt, quia suo iure, & potestate vtratur, & licet male vtratur communicatione sic prohibita, quia tamen non est in inhabil factus, nec priuatus potestate, actio valorem suum retinet. Idem ergo erit in procuratore, qui vel fe gerit ut quidam actor, si actoris procurator sit, vel si sit rei, est tanquam adiudicatus vel defensor, de quo multo maior est ratio. Denique, sicut nullum est ius priuatus excommunicatum procuratoris officio, & potestate, quod antea habeat, ita nullum est irritans actionem eius: sola autem prohibitus actionis propter comm. non est facta ut actio sic facta irrita cœatur, ut constat ex superioribus dictis.

Dixi autem, si exceptio excommunicationis non obiciatur, nam post illam propositam & probatam non potest ultra progreedi, aut aliquid valide efficiere: iam enim tunc veluti ipso iure suspenditur omnino potestate illa augendi, vel procurandi, ut ex dict. cap. 1. de Exceptionib. in 6. colligitur: & a similis ex capit. Index, de Officio delegati in sexto. validum. Hæc autem, quæ de procuratore diximus, non tantum locum habent in his actionibus, quæ in iudicio sunt, sed etiam in extra judicialibus, quatenus per procuratorem, seu per potestatem quasi delegatam fieri possunt: nam, licet talis procurator, excommunicatus existens potestate sibi concessa vti non debat, si tamen ea vtratur, actus validus erit, quantum est ex hoc capite. Quod est valde obseruandum, nam & ad matrimonium, & alios contractus multum referre potest. Hac enim ratione matrimonium contractum per procuratorem validum est, etiam si procurator ipse excom. sit, cum sit matrimonium, & sic de aliis.

Circa tertium punctum certum est, eum, qui excommunicatus est, non debere in procuratorem constitui, quia haec est quædam communicatione cum illo: vnde nec ipse potest illud officium licite accipere, cum nec possit illud licite exercere, neque etiā possit licite cum aliis communicare: & ob eadem rationes aliter non potest illi tale officium committere, quia nec potest cum illo communicare, nec ei munus commendare quod licite exercere non potest, quanquam prior ratio non procedet respectu excommunicati non vitandi; & haec posterior etiā cessabit in eodem; si vel necessitas vrgeat iuxta superius dicta, vel procuratio non detur ut durante excommunicatione exerceatur, sed post absolutionem obtentum, supposito tamen quod constitutio talis procuratoris sit valida, de quo statim. Hinc vero intelligi potest, huiusmodi actionem circa excommunicatum, quando peccaminosa est, per se loquendo, & ex parte talis materiae grauem defectum & culpam continere: quod à fortiori patet ex dictis in primo punto.

Dubium vero est, an constitutio talis procuratoris valida sit, ita ut ex vi illius talis persona, non obstante excommunicatione veram accipiat potestatem, & reuera maneat procurator constitutus. In quo distinguendum est inter procuratorem ad iunctionem ad negotia, seu actus extra judicialis, & procuratorem actus extra ad iudices, seu actus iudiciales. Nam de priori non dubitum, quin constitutio eius valeat, verusque procurator hat. Ut tenet Innocentius, Decius, & alii in c. Dicatu. Veritatis, de Dolo & contum. licet ibi oppositum

9.
Procurator
cui excom-
municatur. & ob-
iectus. &
probata est
nihil offici
validum.

10.
An posse
licite exco-
municatum de-
novo procura-
torum mu-
nus corredi.

11.
An posse
valide.

De consti-
tutione ad
negotia, seu
actus extra
ad iudices, seu
actus iudiciale-
s. Nam de priori
non dubitum,
quod constitutio
eius valeat,
verusque pro-
curator hat.
Ut tenet Inno-
centius, Decius,
& alii in c.
Dicatu. Veri-
tatis, de Dolo &
contum. licet ibi
oppositum

nullum ostendi potest ius quo talis actio irrita habet. Item quia illa actio est contractus quidam priuatus inter constituentem, & constitutum procuratorem contractus autem cum excommunicato facti validi sunt, ut supra vidimus.

Sed obiecti potest principium illud sumptum ex cap. S. celebri, de Clerico excommunic. ministr. quod prohibita actio, ea etiam, quæ ad actionem ordinantur, prohibita censentur: nam huiusmodi excommunicatus prohibitus est ab actione procurandi, etiam extra iudicium: ergo remotus est, ne talis procuratio ei committit possit. Sed hoc non probat actionem esse nullam, sed tantum esse prohibitam, & ad summum esse irritandam: quod in predicto capite solum dicitur. Eo vel maxime quod caput illud, & principium ex illo sumptum non incommode intelligi potest de potestate, vel munere publico, quod publica etiam auctoritate confertur: tunc enim collatio talis munera facta illi, cui actio illius munera est prohibita, irritanda est, iuxta illud textum, in particularibus autem contractibus, aut negotiis id necessarium non est, quia nec caput illud de iis loquitur, nec est vila ratio ad eam extensionem faciendam in materia odiosa.

Obiectum etiam potest. Or. 4. 6. de Sponsalibus, quamvis frequenter ad hoc callegetur: ibi enim solum dicitur, legem quandam Imperatoriam, quæ matrimonium inter quasdam personas prohibebat, & de sponsalibus mentionem non fecerat, recte extendi ad sponsalia, ut suppleatur (at Vlpianus) quod oratione deest. Ex qua colligit ibi Glofia, & omnes, prohibito aliquo etiam id proliberi per quod peruenitur ad illud: nam ille luce consultus non condendo nouam legem, neque aliquid omnino nouum addendo, sed explicando tantum, id quod in priori lege virtute continebatur, id responderet. Respondeatur, licet hoc verum sit, ex alia tamen lege ad summum probari, in eo gradu, & modo quo aliquid prohibetur, prohiberi etiam quod ordinatur ad illud: at in praesenti, actio per huiusmodi procuratorem gerenda non est ita prohibita, ut sit irrita, vel irritanda; sed solum illicita propter communicationem: ergo nec constitutio ipsius procuratoris erit amplius prohibita, ex vi talis legis. Procurator ergo ad negotia, vel contractus, licet excommunicatus constitutus, constitutus manet, & consequenter omnia ab eo posita gesta ex vi potestans sic accepta valida sunt, etiam si illicite fiant durante excommunicatione: nam si haec ablata sit etiam licite illa omnia fiant: nam excommunicatum solum impedit communicationem, quædum durat.

De procuratore vero ad iudices, seu actus iudiciales multi sentiunt collationem talis munera inutila esse ipso facto, Abbas, & Felinus qui alios referunt, & communem esse affirmant in cap. Post lessonem de Probationibus. Probant ex illo principio, quod per canones specialiter interdictum est excommunicato officium procuratoris in iudicio: ergo per i. Opus, eodem canones remotus est huiusmodi excommunicatus ne tale munus & officium suscipere valeat: Veruntamen haec probatio efficax non est, ut ex paulo ante dictis constat: quia ex vi illius iudiciorum nunquam conciditur, actionem illam conserendi esse irritam, sed ad summum esse infirmam, seu irritandam, ut magis statim declarabo. Prac- Cap. 10.
pue namque solet fundari haec opinio in dicto cap. 10.
Post lessonem, ubi de quodam procuratore ait Pon-
tificis, Cum nobis confuerit, quod excommunicatus erat
cum procuratoris officium assumptis, sicut tanguam pro-
curatorem non duximus admittendum; ergo supponit
Pontifex cum ratione excommunicationis fuisse
inhabilem ad illud officium suscipendum. Respon-
deri potest illum non repellere, qui institutio eius
non valuerit, sed quia constabat sufficienter cum
excom-

Vide Vnu
in Sylva
communi-
tione op-
eris in fin.

Exponit

13.

14.

Ab.

Felinius

15.

Opus.

16.

Ab.

Felinius

17.

Opus.

18.

Opus.

19.

Opus.

20.

Opus.

21.

Opus.

22.

Opus.

23.

Opus.

excommunicatum fuisse, & non constabat fuisse A
absolutum. Sed hoc responso est contra mentem
Pontificis: solum enim in eo fundatur, quod tem-
pore assumpti officij excommunicatus erat, & non
in eo quod tunc esset excommunicatus: nam, si hoc
Pontifex voluisse, expressus est: imo cum haec esset
vnicaratio iuxta illam interpretationem, illa potius
esset aferenda, & alia de tempore suscepit officij
tanquam impertinens relinquenda. Alter ergo &
melius respondere potest, ex verbis illius textus non
concludi institutionem illius procuratoris in tali
officio fuisse ipso iure nullam, sed vel fuisse ab Ec-
clesia irritandam tanquam factam iniuriam ex-
communicationis, & in ordine ad actum per ex-
communicationem prohibitum: vel certe illum non
fuisse admittendum in iudicio Ecclesiastico ad illud
munus exercendum, quod verum esse potest etiam
revera ille procurator sit, & potestatem ab illo
aceperit: ac si diceremus illum sic constitutum
procuratorem esse vel priuandum, vel suspendendum
ab illo munere in iudicio Ecclesiastico, non vero esse
ipso iure priuatum, aut omnino inhabilem.

Alia igitur sententia affirmat validam esse institu-
tionem procuratoris, etiam si eo tempore fiat, quo
excommunicatus est. Ita Innocentius, Decius, &
alii in dicto capit. Post exceptionem, quorum opinio mihi
magis probatur. Ad illam vero persuadendum
ipso varia adducunt fundamenta, quae omittit, quia
neque ad nos pertinent, neque admodum videntur.
Vnicum ergo est quod memouerit, scilicet quia nul-
lum ius inuenio, in quo haec actio seu collatio talis
muneris vel officij ipso iure irrita facta sit: nam si
quod esset, maxime capitulum illud, Post exceptionem,
at vero in illo nullum est verbum ex quo sufficien-
ter talis irritatio colligatur ut ostensum est. Vnde
quodlibet dicitur, Non duximus admittendum: in rigor-
e solum significat illum repellere posse, & debere si
etiam exceptio obiciatur, non tamen significat,
illum non fuisse procuratorem constitutum. Neque
vnum ex alio sequitur, nam sepe est, qui iudex, aut
beneficiatus, vel etiam sacerdos vere effectus est,
non admittitur ad exercendum officium iudicis,
beneficii, aut sacerdotis; ergo cum verba penalis
restringenda sint, non est cur illa extendamus. Ac-
cedit quod supra ostendimus contractus factos ab
excommunicato validos esse, quia in priuatis actionibus
constitutum: constitutio autem procuratoris
huiusmodi est, quia per mandatum priuata personae
ad eius vtilitatem, & ex eius priuata auctoritate
procedit. leg. Contractus. ff. de Reg iuris; ergo. Item
ostensum est, acta ab ipso excommunicato per se
ipsum in iudicio valida esse dum non repellitur iux-
ta cap. 1. de Exceptionib. in 6. ergo & constitutio
procuratoris valida erit: & ipse procurator, licet sit
excommunicatus, gerere poterit pro alio dum non
repellitur. Tandem maiores dignitates, vel officia
secularia excommunicato collata, illius efficiuntur,
nec collationes sunt irritae ipso iure, quamvis inter-
dum irritari possint, praeferentem quando iurisdictionem
includunt, & vt in superioribus ostensum est:
ergo nulla est ratio cur credamus in hoc munere
procuratoris, collationem eius excommunicato fa-
ctam irritam ipso iure effectam esse, cum nec verba
sint expressa, nec ratio specialis appareat. Estque haec
sententia certior de excommunicato non vitando,
iuxta Extrah. Ad uitanda. quia ex quo nobis conce-
ditur priuilegium, vt huiusmodi excommunicatus
vitare non temearum, consequenter vt conceditur
omnis illa actio, quae solum ratione communicationis
prohibita erat, licita sit, & consequenter va-
lida: huiusmodi autem est actio, de qua nunc loqui-
mur: quia nullum est ius quod alio titulo illa actio-
nem prohibeat, aut quod talem personam ad tale
officium inhabilem simpliciter reddat. Quae ra-
tio extendi facile potest etiam ad excommuni-
cata.

A tum vitandum, & ideo etiam de illo sententiā pro-
positam probabiliorem censeo.

Ex qua inferitur valida esse acta huius pro-
curatoris dum officio non priuatur, & ab eius executio-
ne non repellitur. Quia talis procurator veram po-
testatem habet, ergo actus validos efficit, quantum ab
hoc capite: ergo ex quounque alio, quia neque
sola excommunicatione, neque aliquid ius speciale
illorum irritat, vt ex dictis patet. Et confirmari potest,
quia si acta ab hoc excommunicato nulla essent,
idem dicendum esset etiam si talis excommuni-
catione efficit occultus, & ex ignoratia inculpabilis illi da-
tum esset tale munus, & ex eadem ad eius executio-
nem Abbas, & Felinus cum aliis: quia deest illi po-
testas, vt ipsi putant, & alias, acta talis procuratoris
non ordinantur ad publicam vtilitatem, vt ille defen-
dit censetur publica auctoritate suppleri, iuxta L.
Barbarium, ff. de Offic. Prator. Illud autem mihi vi-
deretur esse magnum inconveniens, nimirum que rigo-
re continere, propter difficultates & pericula, quae
inde facile oriri possunt: & ideo non censeo esse ad-
mittendum, cum nullo iure satis proberetur: imo id-
eo existimo à iure statutum non esse, quia res ne-
cessaria, non erat, & multis erat incommodeis, & dif-
ficultatibus exposita.

SECTIO VIII.

Quid de Tuto, & quoque assumente tempo-
ralem administrationem dicen-
dum sit.

Respondeo, eadem proportione desi-
niendas esse similes quæstiones de
quoque officio seu administratio-
ne temporalia excommunicato re-
ceptra, vel exercita, ex istimo enim pec-
care ipsum, tale munus accipiendo, aut exercendo,
& alios etiam, qui ei conferunt, vel eum admittunt si
alioqui ille de excommunicatis vitandus sit: non ta-
men opinor aliam ex his actionibus esse ipso iu-
re irritam, etiam si Canonista frequenter contrariū
sentiant, agentes de tuto, curatore, & similibus,
quos referunt, & sequitur Syluester verb. Excommunicat. Sylvest.
3. num. 2. & 3. & Vgolinius Tabiena secundo capit. Vgolini,
14. vbi ait, tutorum excommunicatum non solū pec-
care administrando res pupilli cū communicatione
hominū sive in iudicio, sive extra iudicium, cōtra-
hendo, alienando, &c. sed etiam omnia ab illo acta
nulla esse, quia tutoris officium publicum est, id est
publica auctoritate iudicis datum, quidquid autem
sit ab excommunicato titulo officij publici nullum
est, argumento c. Ad probandum, de re iudicata.

Sed in primis, cum multi ex predictis auctori-
bus doceant, acta a procuratore excommunicato,
quandiu non repellitur, eive talis exceptio, non
obiciatur, valida esse non video, qua consecutione
id negare possint de actis a tuto, vel curatore, aut
quilibet alio simili: quia vitrumque officium est
publicum, & iudicis auctoritate datum, vitrumque
etiam immediate ordinatur non ad publicam, sed
ad primam vtilitatem pupilli, vel litigantis. Neu-
trum item admittitur propter solam Excommuni-
cationē, vt de procuratore ostendimus, & de tuto-
re nemo negat quem viderim: nā rationes ibi factæ,
æque in illo procedunt, neque est aliquid speciale
ius, propter quod dicatur excommunicatione priuare
hoc officio, potius quam aliis. Denique, si tutor ex-
communicatus absoluatur non indiger noua insti-
tutione, aut concessione tuto, vt per se notum est;
sicut ergo procurator excommunicatus suam pore-
statem retinet, ita & tutor. Rursum prohibito com-
municationis aequalis est respectu procuratoris, ac

tutoris excommunicati, neque inuenitur ullum iuris, in quo specialius haec tutori prohibetur: ergo non magis sunt irrita acta a tutori, quam a procuratore excommunicato; vel e contrario sicut a procuratore valida sunt, propter potestatem quam retinet, & quia prohibitus illa communicandi solum est generalis, quae ad irritandum non sufficit, argumento cap. primi de Except. in 6. ita ob eadem duo principia aucta a tutori valebunt: quia potestatem retinet, & prohibitus illi facta solum est illa communis de communicando, quae ad irritandum non sufficit.

Vnde principium illud, quod acta ratione publici officii inutilia sunt, vel firmum non est, vel neque procedit in procuratore, vel si aliquo modo limitatur, ut procuratore non comprehendat, eadem ratione tutori excipiemus. Declaratur assumptum, quia etiam procuratoris munus publicum est, & quae ac officium tutoris. Deinde superioris ostendimus, quae sit difficile illud principium probare vni, persalteri, praesertim de officiis temporalibus, & quae iurisdictionem non includunt. Nunc vero addimus, et si locum habeat in officiis, quae auctoritate & utilitate publica sunt, non vero in iis quae licet auctoritate publica dentur, quoad utilitatem tamen & finem proprium priuata sunt. Hac enim distinctione vtratur in hac materia Abbas, Sylvestris, & alii supra citati: & in praesenti videtur maxime accommodanda. Nam haec ratione acta a procuratore valida sunt, quia officium eius licet auctoritate sit publicum, non tamen utilitate: simile autem est officium tutoris, ut omnes docent, & per se notum est.

Ac merito quidem limitatur illud principium ad officia auctoritate & utilitate publica, ut est officium iudicis, & similia, tum quia si aliqua iura sunt ex quibus principium illud colligatur, de huiusmodi officiis loquuntur, & restringenda sunt in materia iudiciorum: tum etiam quia officium publicum sola auctoritate extrinsece tantum, & per respectum ad causam efficientem publicum est: in se tamen est priuatum, praesertim quad actiones, cum ad priuatum utilitatem ordinetur, ut maxime pater in officio tutoris: & ideo non fuit equalis ratio, ut acta virtute talis munera irritarentur. Ob has ergo rationes idem iudicandum censeo de tute, quodde procuratore: repellendum scilicet, esse ne excommunicatus suo munere vtratur; si tamen non repellatur, acta eius valere. Et ob similem discursum cesso idem dicendum esse de officio tutoris, si excommunicato conferatur, quod de procuratore diximus, scilicet valide conferri, quamvis male sit, propter easdem rationes, quas de procuratore fecimus: & ita tenent aliqui Canonistae in capit. Intelleximus, de iudicis, licet alio possumus sentiant, sed de his effectibus haec nobis dixisse sufficiat.

DISPUTATIO XVII.

De aliis remotis effectibus excommunicationis, tam in excommunicato, quam in participantibus cum ipso, & brevis omnium effectuum summa.

ENC Disputationem addo ad huius materiae complementum, & maiorem comprehensionem: quia enim latissima est, oportet eam in breuem summam redigere & non nullos effectus addere, qui ab excommunicatione originem ducunt, quamvis remoti, & quasi per accidens sint: quia vero in his effectibus duas personae interueniunt, scilicet, excommunicatus, & qui cum illo

^A communicat, de quibus promiscue in superioribus diximus: ideo, ut clara etiam sit doctrina, nunc de illis distincte, & sigillatim dicamus.

SECTIO I.

Virum Præter effectus supra numeratos aliquid a liu d'ope, et excommunicatio in ipso excommunicato.

^B **M**ulta sunt incommoda, quae ipsi excommunicato ex hac censura proueniunt, quae tamen ad animam, tum ad corpus, tum ad actiones externas, & bona pertinent, & ad minimū possunt duodecim numerari. Primum est, quod priuatum excommunicatum communibus Ecclesiæ suffragans. Secundum quod priuatum passiuam communicatione sacramentorum, quamvis per se & vi sua illa non efficiat nulla, & consequenter etiam priuatum omnium communicatione in sacris, & Ecclesiastica sepultura. Tertium, quod priuatum etiama administratione sacramentorum, quamvis non annullet nisi illud tantum, quod ad sui valorem iurisdictionem requirit. Quartum quod priuatum omni vni iurisdictionem, auctualem iurisdictionem tollendo, tam in foro interiori poenitentia, quam in foro contentiouso, vel Ecclesiastico, vel (ut probabilius creditur) etiam seculari, & hoc spectat, quod si principes sit, eius subditus a fidelitate etiam iuramento firmata absoluti manet, praesertim post declaratoriam intentiam. Quintum quod Ecclesiasticas personas suspendit tam ab officio, quam ab Ecclesiastico beneficio, ita ut acquisitionem dominii prouentum Ecclesiasticorum, & eorum administrationem impedit. Sextum etiam in personis Ecclesiasticis, quod reddat personam incapacem, & ineligibilem ad Ecclesiastici beneficium. Septimum, quod neque eligere potest ad Ecclesiasticum beneficium, neque electio ab ipso facta valeat, quamvis enim hoc posset sub suspensione ab officio vel priuatione iurisdictionis comprehendendi: tamen quia uncertainum est, an electio sit dicenda actus iurisdictionis, vel Ecclesiastici officii, ideo distincte numeratur. Octauum quod excommunicatus excludatur ab omnibus officiis forensibus, sola sui defensione excepta: & in hoc multa includuntur, nimisrum quod nec actor, neque testis, neque adiutorius, neque procurator esse potest, quia ab his omnibus in umeribus abstinerere tenetur, & repellere potest, & debet, si sic publice excommunicatus; si autem non repellatur, aucta eius irrita non sunt. Nonum, quod simili modo prohibita illi est, omnis humana pax, & consequenter omnis contractus, & vnius cuiuslibet officii, seu ministerij publici, quod humanam communicationem requirat: quamquam non statim inutilia sunt omnia, quae in hoc genere ab illo aguntur, nisi iurisdictionem requirant. Decimum, quod hinc consequenter prohibitus est, ne ad dignitates temporales, vel officia, aut ministeria civilia & temporalia eligi, vel assumi possit: quoniam, si assumatur non statim electio vel collatio munera irrita sit, praesertim si officium vel dignitas iurisdictionis non includat. Undecimum, & generale incommodum est, quod priuatum omnium humana communicatione politica, & humana cum aliis fidelibus quo ad visitas actiones salutandi, colloquendi, &c. Quae omnia in precedentibus late sunt a nobis exposta, & (respective) sumpta sunt ex variis decretis 11. q. 3. fere per totam, & 15. q. 6. in ultimis capitibus, & 24. q. 1. c. Audiimus, & ex titulis de Sent. excomm. & de cleric. excomm. ministeri, tum Extra, tum etiam in 6. & ex